

Thinking Real Estate?

BUYERS we'll find the right home for you. We have a common goal: Making you a homeowner.

SELLERS we know your local markets

Pradeep Singh

847-322-5832

iShowHomes@Yahoo.com

www.Tajhomegroup.com

20 S. Roselle Rd., Schaumburg, IL 60193

Residential Brokerage

BIG BAZAAR

Grocery, Sweets & Catering

5425 E. Thompson Rd. Indianapolis IN 46237

*Fresh Vegetables Every Thursday

*Chat House is OPEN 7 Days *New meat shop is open now, next to big bazaar

*Book your catering now.

Ask for, Baljinder S. Ben Ph: 317-640-2400

Like our Facebook page: BigBazaarIndianGrocery

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.

All types of loans.

Landmark Realty

40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150, Plymouth, MI 48170

Call: 734-751-4455

rajsshergill@yahoo.com

Raj Shergill Associate Broker

Twentieth Year of Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 20, Issue 45, November 9, 2019

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਗੁੰਜਿਆ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਗਏ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਖਾਲਸਈ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਸਿਖਰਾਂ ਉਤੇ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਜਪਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਸੱਚੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ' ਹੋਣ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਲਾਘੇ ਦਾ ਕੰਮ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਘੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਅਤਿਵਾਦ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਪੁੱਠੇ ਪੈਂਦੇ ਗਏ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰਧਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਲਾਘੇ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਗੁਰਧਾਮ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ 2001 ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਇਮਰਾਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ

ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਲਾਘੇ ਲਈ 2001 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਸਰਕਾਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਿੱਧੇ ਪੈਂਦੇ ਗਏ। ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦੋਸਤ ਵਜੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਬੱਸ, ਇਸੇ

ਸੱਦੇ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਧੂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਏ ਤੇ ਉਥੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਘੇ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੀ ਨਾ ਤੇ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਖੂਬ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲਿਉਂ ਪਾਸਿਉਂ ਲਾਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸੱਦੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ

ਬਦਲਣੇ ਪਏ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝੱਟ 8 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਲਾਘੇ ਦੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਵੀ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਾਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹਰ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਗਰ ਤੁਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਲਾਘੇ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਆਉਣ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਲਾਘਾ ਤਿਆਰ ਸੀ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 70 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵਲੋਂ 2020 ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੁਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਘਾ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ 'ਸੱਚੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ' ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵੱਜਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀ ਨੇਤਤਾ ਵੀ ਇਸ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਨੂੰ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉਤੇ)

ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਟਾਫ, ਕਾਲਮਨਵੀਸਾਂ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ ਦਾ ਉਲੂਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ

ਪੰਨ ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

India Palace Restaurant And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550

Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St., Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.

Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

WorldWide Travel
www.theworld.com
866 66 INDIA 46342

BEST FARE GUARANTEE

734 838 9998

24 ਘੰਟੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾ

Please call our office for more details on latest fares

ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ

Regal Jewels
Ph: 773-262-4377
www.Regaljwells.com

ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ

Diamonds
ਡਾਇਮੰਡ
22kt Gold
22kt ਸੋਨਾ
24kt Gold
24kt ਸੋਨਾ

Rajveer S. Gill
847-907-1525
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
Email: regaljewelsinc@gmail.com

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ: 11 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 16 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ।

15 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

17 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ 1:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇਗਾ

ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ:

ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਤੇ ਸਾਥੀ

ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮਾਨ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਕੇ.

ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਬਲਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

12 ਨਵੰਬਰ 2019
ਨੂੰ ਰਾਤ 8:30 ਤੋਂ 9
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫਾਇਰ
ਵਰਕਸ ਹੋਵੇਗਾ

**ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:**

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਫੋਨ: 616-666-0066

ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟੜਾ (ਸੈਕਟਰੀ) ਫੋਨ: 219-741-9105

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ (ਖਜਾਨਚੀ) ਫੋਨ: 708-860-5812

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ: ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ
Sikh Religious Society of North West Indiana

10005 Colorado St, Crown Point, IN 46307, Ph: 219-793-9446

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਵਾਰਡ’ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਐਵਾਰਡ’ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਐਵਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਅਤੇ 11 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਗਦ ਇਨਾਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਚੋਣ ਜਿਉਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਕਟ ‘ਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸਹਿ-ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ (ਪ੍ਰੀਵੈਨਸ਼ਨ ਆਫ ਡਿਸਕੁਆਲੀਫਿਕੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1952 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਸੋਧ) ਆਰਡੀਨੈਂਸ-2019 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਉਮਰ ਹੱਦ ਮੌਜੂਦਾ 70 ਤੋਂ 72 ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਫੀਸ ਆਫ ਅਣ-ਏਡਿਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਜ਼ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੀਸ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸੋਧ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਗਰੀਬ ਬੱਚੇ ਬਿਨਾਂ ਫੀਸ ਦਿੱਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਐਕਟ ਹੇਠ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਮੁੜ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (ਸੀ.ਐਸ.ਆਰ.) ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਉਮਰ 7 ਸਾਲ ਘਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਇਸ ਕਦਰ ਖਤਰਨਾਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ 7 ਸਾਲ ਘਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਐਨਰਜੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਇੰਡੈਕਸ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧੇਰੇ ਖਤਰਨਾਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲ 1998 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਦਰਮਿਆਨ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਣ ਤੱਤ (ਪ੍ਰਟੀਕੁਲੇਟ ਮੈਟਰ) ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ 69 ਫੀਸਦੀ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ 1998 ਵਿੱਚ ਕਣ ਤੱਤ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 2.2 ਸਾਲ ਘਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜੋ 2016 ਤੋਂ 4.3 ਸਾਲ ਘਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 1998 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ (ਡਬਲਿਊ.ਐਚ.ਓ.) ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਣ ਤੱਤ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ 3-6 ਫੀਸਦੀ ਵੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 2 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2016 ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਣ ਤੱਤ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ 10 ਗੁਣਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 8.6 ਸਾਲ ਘਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 2016 ਵਿੱਚ ਕਣ ਤੱਤ ਇਕਾਗਰਤਾ ਔਸਤ 113 ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜੋ 1998 ਵਿੱਚ 70 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਊਬਕ ਮੀਟਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਘਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੰਗਟੀਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਣ ਤੱਤ ਇਕਾਗਰਤਾ ਔਸਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਖੇਤਰ ’ਚ 1998 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2016 ’ਚ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ 72 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਵਧਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ 1998 ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਮਰ ਜੋ 3.4 ਸਾਲ ਘਟ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ 7.1 ਸਾਲ ਤੱਕ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।

Health Insurance

Qualified Health Plans Under Affordable Care Act

Hurry! Only 45 Days.

Open Enrollment From 11-01-2019 to 12-15-2019

We also have short term Medical, Dental & Vision plans.

We are licensed in Indiana, Ohio & Texas.

Contact:

Ph: 317-451-5151

Cell: 317-441-1440

Fax: 317- 900-5151

E-mail: health@meharinsurance.com

Office: 3905 Vincennes Road Suite# 303

Indianapolis, IN 46268

www.meharinsurance.com

Baljinder Singh Saini

Indianapolis, Indiana ਵਿੱਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra
Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillsdale Court
Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar
Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਲੀਨਾਏ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਵ੍ਹੀਟਨ

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥

ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਰਣ ਲਈ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੱਚ ਹੱਕ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਜਗਾਉਣ ਆਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਇਸ ਮਹਾਨ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵ੍ਹੀਟਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 15 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਐਤਵਾਰ 17 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ 12 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵ੍ਹੀਟਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਠ ਸਨਿਚਰਵਾਰ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰੀਬ 8 ਵਜੇ ਅਰੰਭ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਮੰਗਲਵਾਰ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ 8 ਵਜੇ ਤਕ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

9 ਨਵੰਬਰ 2019, ਸਨਿਚਰਵਾਰ

ਸ਼ਾਮ 5:30 ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ 7:30 ਵਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਅਰੰਭ

10 ਨਵੰਬਰ 2019, ਐਤਵਾਰ

ਰੈਗੂਲਰ ਦੀਵਾਨ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ 11:30 ਤੋਂ 12:15 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਪਲੇਅਬੈਕ ਸਿੰਗਰ ਮੀਨੂ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਕਰਨਗੇ

11 ਨਵੰਬਰ 2019, ਸੋਮਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੀਰਤਨ

12 ਨਵੰਬਰ 2019, ਮੰਗਲਵਾਰ (ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਿਹਾੜਾ)

ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

13 ਨਵੰਬਰ 2019, ਬੁੱਧਵਾਰ

ਸ਼ਾਮ 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤਕ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਰੈਗੂਲਰ ਦੀਵਾਨ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

15 ਨਵੰਬਰ 2019, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ

ਸ਼ਾਮ 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 8:30 ਵਜੇ ਤਕ ਰਹਿਰਾਸ, ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰ ਅਤੇ ਜਥਾ

16 ਨਵੰਬਰ 2019, ਸਨਿਚਰਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰ ਤੇ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰ ਤੇ ਜਥੇ ਵਲੋਂ

17 ਨਵੰਬਰ 2019, ਐਤਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ 1:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਜਥਾ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰ

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ: ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵ੍ਹੀਟਨ

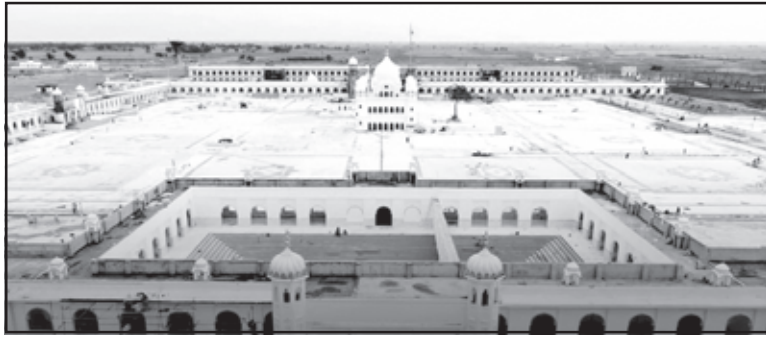
ILLINOIS SIKH COMMUNITY CENTER

2131 Creekside Drive, Wheaton, IL 60189, Ph: 630-510-9700

www.ilsc.com e-mail: ilscwheaton@gmail.com

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋਰ ਨਰਮ ਕੀਤੀਆਂ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਵੈਧ ਸਨਾਖਤੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਆਈ.ਡੀ.) ਦਿਖਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਟਾ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਟਵੀਟ ਵਿਚ ਖਾਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ (12 ਨਵੰਬਰ) ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ 20 ਡਾਲਰ ਫੀਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੌਂ ਤੇ 12

ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ 20 ਡਾਲਰ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿ ਨੂੰ ਇਹ ਫੀਸ ਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਤਿਆਰ: ਇਮਰਾਨ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਲਕਾਂ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।" ਇਕ ਹੋਰ ਟਵੀਟ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਂਘੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਤੇ ਜੇਲੂ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਪੀਟਰ ਵਿਰਦੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਅਤੇ 10 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਪੀਟਰ ਵਿਰਦੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਟਾਈਆਂ ਹਨ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਟਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿੱਕਤ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਣ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਸੇਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਭਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਉੱਤੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਤੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਭਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਸਾਂ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਚੰਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਟੋਲ ਫਰੀ ਹੈਲਪ ਲਾਈਨ ਸੇਵਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਟੋਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 1800-180-0550 ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੋਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ ਚੌਥੀ ਘੰਟੇ ਚਾਲੂ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ 5 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 12 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਹਰ ਰੋਜ਼ 1500 ਬੱਸਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ

ਲਾਂਘੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ। ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਾਂਘਾ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮਾੜੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਮਝੌਤੇ ਮੁਤਾਬਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਗੇ ਤੇ 20 ਡਾਲਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 70 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ 21 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 47 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਲੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬੀਤੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਖਰਾਬ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਇਸ ਵੱਲ ਉਮੀਦ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਵਧਣ ਦਾ ਪੂਰੇ ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲਾਹੌਰ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਾਲੇ ਸਿਰਫ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 2014 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸਥਿਤ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਸਥਿਤ ਸੁਲੇਮਾਨਕੀ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਦੁਵੱਲੇ ਵਪਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 30 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਹਾਲੇ ਦੁਵੱਲਾ ਵਪਾਰ ਸਿਰਫ 2.50 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਹੈ।

ਜੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਸਨਅਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁੜਗਾਉਂ ਤੇ ਮਾਨੇਸਰ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਦਰਾਮਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦਵਾ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ।

ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਖੇਤੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਵਧੇਗਾ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਲੂ ਤੇ ਨਰਮਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੱਪੜਾ ਸਨਅਤ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਪਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਰਾਮਦ ਵਿਚ ਕਪਾਹ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਫ.ਐਲ ਘੁਟਾਲਾ: ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਧਾਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੋਰਟਿਸ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰਾਂ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸਿਵਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ 14 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਦਾ ਵਧਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਰੇਲੀਗੇਰ ਫਿਨਵੈਸਟ ਲਿਮਿਟਡ (ਆਰ.ਐਫ.ਐਲ.) ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ਹੋਰਫੇਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੇਲੀਗੇਰ

ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੀ.ਐਮ.ਡੀ. ਸੁਨੀਲ ਗੋਧਵਾਨੀ, ਜੋ ਆਰ.ਐਫ.ਐਲ. ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੈ, ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੋਧਵਾਨੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕਵੀ ਅਰੋੜਾ ਅਤੇ ਅਨਿਲ ਸਕਸੈਨਾ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਵੀ 14 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਦਾ ਵਧਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀ 1.53 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦੇ ਤਿੰਨ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀ 1.53 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਸਕਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਹਵੇਲੀਆਂ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਕਲਸ ਅਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਚੀਮਾ ਕਲਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸਰਾਬੇ ਅਮਾਨਤ ਖਾਂ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 73.22 ਲੱਖ ਰੁਪਏ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 19.29 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਦੀ 60.14 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋ ਜਦਕਿ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਕੋਲੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਪਿੰਡ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਥਾਣੇ

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਨਾਇਕ ਬਣੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ 'ਖਾਮੋਸ਼' ਬੈਠੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਅਸਲੀ 'ਨਾਇਕ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਿੱਤਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਬਿਆਨ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਰਅਸਲ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣਾ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੋਈ ਹਾਰ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਸਿੱਧੂ ਸਿਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਧੂ ਤੋਂ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ

ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੂ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਨ। ਉਹ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਚਾਨਕ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪੋਸਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ 'ਹੀਰੋ' ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸਿਹਰਾ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਮਰਾਨ-ਸਿੱਧੂ ਦੋਸਤੀ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ: ਮਾਨ

'ਆਪ' ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਗਏ ਨਵਜੋਤ ਸਿੱਧੂ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਮੇਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਖੂਬ ਭੰਡਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਸਮੇਂ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਉੱਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਬਾਪਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਬਜਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਖਵਾ ਸਕੇ।

ਲਾਂਘਾ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ: ਢੀਂਡਸਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹਰ ਆਗੂ ਵੱਲੋਂ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਵਿੱਛੋੜੇ ਗੁਰੂ ਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

Punjab Times

Established in 2000
20th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Viridi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal
Baljit Basi
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Major Kular
Corrpondents
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਪ੍ਰਘੋਸ਼ਣਾ ਹਵਾ ਬਾਰੇ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਖਰਾਬ ਫਿਜ਼ਾ ਮਗਰੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਧੁੰਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨਾ ਬੰਦ ਕਰਨ। ਜਸਟਿਸ ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ-ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਢਾਹੁਣ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਕੂੜਾ ਸਾੜਨ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ

ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜਿਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖਿੱਤੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਹਵਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁਲੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ।

ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਪਰਾਜਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਦਾਖਲ ਹਲਫਨਾਮੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ-ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ. ਵਿਚ 46 ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦਿੱਲੀ-ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ. ਵਿਚ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤ ਢਾਹੁਣ ਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ਾਮਲ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਕੂੜਾ ਸਾੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਦਿੱਲੀ-ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ. ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਜਿਹਾ ਸੱਭਿਅਕ ਮੁਲਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲੋਕ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਮਹਿਲਾ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਦਫਤਰ 'ਚ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜਿਆ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ: ਅਬਦੁੱਲਾਪੁਰਮੇਟ ਵਿਚਲੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੀ ਬਾਏਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੀਨੀਅਰ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵਿਜਯਾ ਰੈੱਡੀ (30) ਦੀ ਬਾਏਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਦੁਪਹਿਰੇ ਡੇਢ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਾਪਰੀ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰੇਸ਼ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪਾਇਆ ਤੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਾਦਲ, ਸੁਖਬੀਰ ਤੇ ਚੀਮਾ ਤਲਬ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੂੰ 3 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ੌਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਰਨਤਾਰਨੀ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬੀ.ਐੱਸ. ਰਿਆੜ ਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਿਤੋਸ਼ ਪੁਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਤੇ ਸੁਬਾ ਸਕੱਤਰ ਓਮ ਸਿੰਘ ਸਟਿਆਣਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਖੇੜਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਟਿਆਣਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਧਾਨ ਲਕਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ। 1989 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮੋਗਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸੈਕੂਲਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 2008 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਲੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਧੁੰਦੇ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਲਪੇਟੇ ਵਿਚ ਆਏ ਕਿਸਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਕਾਰਨ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਸੈਟਲਾਈਟ ਮੈਪ ਦਿਖਾ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਲਪੇਟੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਗੜਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਧੜਾ-ਧੜ ਚਲਾ ਕੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਖਤੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਡੰਡਾ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਇਹੀ ਤਰਲਾ ਲੈ ਰਹੇ

ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਦ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਅਜੇ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇੰਡੀਅਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਪੂਸਾ) ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੱਲ ਦਾ ਤਰੀਕਾ 2 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੋਜ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੂਸਾ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕੈਪਸੂਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਕੈਪਸੂਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ 5 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਚਾਰ ਕੈਪਸੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਏਕੜ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਸੜ ਕੇ ਖਾਦ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਹਿੰਗੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਗਾਲ ਕੇ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਖੇਤੀ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੂਸਾ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਆਰਗੈਨਿਕ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਸਤਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਅੱਗੇ

ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਾਲੀ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਇਕ ਮੌਕਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਰਸਟ੍ਰਾਅ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ (ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ.), ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ, ਚੋਪਰ, ਮਲਚਰ, ਮੇਲਡ ਬੋਰਡ ਹਲ, ਰੋਟਾਵੇਟਰ ਤੇ ਜੀਰੋ-ਟਿਲ ਡਰਿਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1 ਲੱਖ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ 4.5 ਲੱਖ ਟਰੈਕਟਰ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਹਲੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੂਸਾ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਲਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਸਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਇਸ ਕੈਪਸੂਲ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਲੁਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਮਹਿੰਗੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਔਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਜਿਸਤ-ਟਾਂਕ ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਗੈਸ ਚੈਂਬਰ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਿਸਤ-ਟਾਂਕ (ਐੱਡ-ਈਵਨ) ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 15 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਗੱਡੀਆਂ ਐੱਡ (1, 3, 5) ਅਤੇ ਈਵਨ (2, 4, 6) ਨੰਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਚੱਲਣਗੀਆਂ। ਦਿੱਲੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨ 'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵਟਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ।

ਸੇਬਾਂ 'ਤੇ ਨਾਅਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਰੋਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ

ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਵਫਦ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਭ ਔਛਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਅਜੇ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਝਲਕਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਬੁਰਹਾਨ ਵਾਨੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਰੀ ਨਫਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਕਣ ਲਈ ਆਏ ਸੇਬਾਂ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਮਾਰਕਰ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਬੁਰਹਾਨ ਵਾਨੀ, ਸਮੀਰ ਟਾਈਗਰ, 'ਇੰਡੀਅਨ ਡੋਗਜ਼ ਆ ਫੋਕ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਗੁੰਜਿਆ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਰਤਕਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਲਾਘੇ ਦਾ ਕੰਮ ਜ਼ੋਰਾਂ-ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੋਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟ (ਸਰਜੀਕਲ ਸਟ੍ਰਾਈਕ) ਕੇ ਬਣਦੀ ਗੱਲ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਸਬੰਧ ਤਿੜਕ ਗਏ, ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਨਰਮੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖਾਨ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਿਆ। ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਛੜੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖੀ ਰਾਹ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੋਹਫਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ | ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ | ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ | ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ |
|--|---|--|---|

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਰਿਖੀਰਾਜ ਨੂੰ ਸਦਮਾ, ਪਤਨੀ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਰਿਖੀਰਾਜ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਾ, ਜਦੋਂ ਲੰਬੀ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਕੌਰ ਰਿਖੀਰਾਜ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਲੰਬੀ 3

ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 15 ਅਗਸਤ 1945 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਬੀਬੀ ਰਿਖੀਰਾਜ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਰਿਖੀਰਾਜ, ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ-ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇੰਦਰ ਰਿਖੀਰਾਜ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਕਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਹਰੇ-ਦੋਹਰੀਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਕੌਰ ਰਿਖੀਰਾਜ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਬਰਮਾ (ਹੁਣ ਮਿਆਂਮਾਰ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ) ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ. ਰਿਖੀਰਾਜ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ

SUPER TRAVEL
847-676-9090, 773-465-5566
 E-mail: supertravel2003@live.com
Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
 British Airways
 For Emergency
 Call anytime at
847-673-3825

*Etiihad, Air India,
 KLM, Lufthansa,
 Delta, Qatar Airlines.*

EARLY BIRD SALE!!!! Domestic fares available

ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਣ ਵਸਿਆ।

ਬੀਬੀ ਰਿਖੀਰਾਜ ਦਿਲ-ਗੁਰਦੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਕਾਇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਟ ਭਰੋਸਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰਕਿੰਨਸਨ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ। ਇਹ ਵੀ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਹੈਲੋਵੀਨ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਇੰਦਰਜੀਤ ਮੁੱਕਰ ਨਾਲ ਫੋਨ: 630-805-4111, ਇੰਦਰ ਰਿਖੀਰਾਜ ਫੋਨ: 847-323-9243, ਹਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 847-770-1829 ਅਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਫੋਨ: 530-570-7681 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 33 ਸਾਲ, ਕੱਚ 5'-9" ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸੂਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 319-670-8892 45-48

ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ, ਉਮਰ 29 ਸਾਲ, ਕੱਚ 6 ਫੁੱਟ, ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਬੀ.ਟੈਕ ਮੈਕੈਨੀਕਲ ਮਾਸਟਰ ਇਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਲੜਕੇ ਲਈ ਲੜਕੀ (ਕੱਚ 5'-5" ਜਾਂ ਵੱਧ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 331-551-3111 44-47

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted suitable boy for US green card holder Jatt Sikh, 25 years, 5'-6" educated girl, doing job in Michigan. Boy should be us citizen or green card holder, Contact, Ph: 734-927-2674 45-48

ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ' ਜਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਮੀ ਫਨਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ 'ਸ਼ਬਦ' ਅਤੇ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਵਡਾਲੀ ਵੱਲੋਂ ਗਾਇਆ 'ਗੀਤ' ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਉਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਬਦ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਏ ਨੇ' ਅਤੇ ਗੀਤ 'ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੰਘਾ' ਜੋ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੀਤ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਰਕਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਏ ਨੇ' ਹਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਕੰਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਨਾਮੀ ਫਿਲਮੀ ਹਸਤੀਆਂ ਤੇ ਫਨਕਾਰਾਂ ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ, ਕਪਿਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਸਪਿੰਦਰ ਨਰੂਲਾ, ਸ਼ਾਨ, ਸਲੀਮ ਮਰਚੈਂਟ, ਸੁਖਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਿਚਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼ੇਖਰ ਰਵਜਿਆਨੀ ਤੇ ਨੀਤੀ ਮੋਹਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਹਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਫਲਸਫ਼ੇ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਟੀਮ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ।

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

Wanted Workers

Need workers for Restaurant and Gas stations In Eureka, CA.
 Housing and food provide.
 ਯੂਰੇਕਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
 ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ
 Call, Gurpreet Singh Sohal
Ph: 707-498-9325
redwoodpetroleum@gmail.com

Restaurant For Sale in Tennessee

I am got to retire that's why I decided to sell restaurant. You come and check the sale then you decide the price. This location since 15 years and corporations since 1982.
 Delivery and party goes to all over Kentucky, Tennessee some time. Alabama every weekend. We have party. Call to discuss in detail. I promise you will never loose. Guarantee.
 Please contact, Rana Singh
Ph: 615-424-3647
 E-mail: dararbalbir@gmail.com

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ (ਹਲਵਾਈ), ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਬਫੇ (ਨਾਰਥ ਐਂਡ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
 ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ
 ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ
 ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
 ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547
 ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
 Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਿਆ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੀਆਂ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਝੁਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖ ਪੰਡਾਲ ਲਈ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਸੂਚਕ

ਬੋਰਡ ਲਾਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਡਾਂ ਅੱਗੇ ਗੇਟ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ ਸੂਚਕ ਬੋਰਡ ਹੁਣ ਦਿਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਨਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭੱਬਲਭੁੱਸੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਧਰ ਜਾਣ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ 'ਮੁੱਖ ਪੰਡਾਲ' ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੰਡਾਲ ਵੇਈ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪੰਡਾਲ ਵੇਈ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਰਗੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਸੰਸਥਾ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਪੱਖ

‘ਚ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਕੇ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 400 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ 'ਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਾਬਾ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ 'ਚ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅਕਾਲੀ ਧੜਿਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਟਕਸਾਲੀ), ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920) ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਧੜਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਦੌੜ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸੰਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਗੁਰਧਾਮ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ 2001 ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਮਰਹੂਮ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਵਡਾਲਾ ਦੇ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਆਉਂਦੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਲਈ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਪਾਏ ਚਾਲੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਲਗਭਗ 1300 ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਇਥੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ 'ਚ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਇਵੈਕੂਈ ਟਰੱਸਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਇਮਰਾਨ ਗੌਡਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ, ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਦਾ ਸੌਦਾ ਫਰੁਕਾਬਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੋਰਡ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਉਚੇਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ

ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਵੱਲੋਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬਾਬਾ

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ 50 ਰੁਪਏ ਦਾ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਲਾਹਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਗੁਰਧਾਮ ਦੀ ਵੀਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਲੰਬੇ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

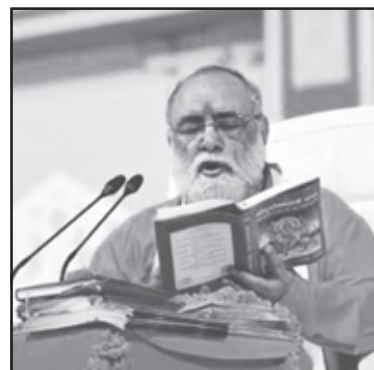
ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਸਾਂਤੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਡਾ ਤੋਹਫਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਦੂਜਾ ਘਰ ਹੈ। ਅਟਕ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਨਦੀਮ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬਹੁਪਰਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਰਿਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤੀ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁੜ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਰਿਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ ਸਵਾਮੀ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤਾਂ ਨੇ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਜੀ ਠੋਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਕੋਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਆਫੀਨਾਮਾ ਦੇਣ ਆਏ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਵਾਮੀ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਵਾਮੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂਆਂ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇਸ ਗਲਤੀ ਲਈ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸਵਾਮੀ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਸਮਾਗਮ ਬੇਰੋਕ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਡੇਰਾ ਬਿਆਸ ਮੁਖੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ

ਰਈਆ: ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਬਿਆਸ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬੀਬੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਚੈਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਆਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਚੈਨਲ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡੇਰਾ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਰਨਬੈਕਸੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਆਡੀਓ ਕਰਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਆਡੀਓ ਵਿਚ ਇਕ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਬੀਬੀ ਬਬੀਤਾ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, "ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਆ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਆਡੀਓ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਡੀਓ ਕਰੀਬ 8 ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਪਾਲ ਸਲਵਾਨ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਦਮਾ ਪੁੱਜਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਸਤਪਾਲ ਸਲਵਾਨ ਲੰਘੀ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਏ। ਸਵਰਗੀ ਸਤ ਪਾਲ ਸਲਵਾਨ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਰੀ ਓਮ ਮੰਦਿਰ, ਮੈਂਡਾਈਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਪਨ ਵਡੇਰਾ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਲਵਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਵਰਗੀ ਸਤਪਾਲ ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਧੂ ਸਲਵਾਨ ਫੋਨ: 847-937-6327 ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ!

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਪਿੱਛੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗੁਪਤ ਇਰਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਾਗ ਮੁੜ ਅਲਾਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਚਾਨਕ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਲੁਕਿਆ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦੁਫਾੜ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੀ ਚਾਲ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ 'ਚੋਧ ਜਮਾਉਣ' ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬਾਦਲ ਬਰਗਾਤੀ ਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਦੁੱਧ-ਧੋਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਸੰਸਾਰ ਕਤਾਰਬੰਦੀ ਦੇ ਚੌਖਟੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਇਹ ਭੈੜਾ ਫਤੂਰ ਉਠਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਰਮਨ ਕੌਮ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਰੀਕੇ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਅਧਿਕਾਰਵਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਗੂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 7 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਅਣਆਈ ਮੌਤੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 57 ਲੱਖ ਲੋਕ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਿਸ ਅਡੌਲਫ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫਤੂਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਏਨੇ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਬਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਰੱਖੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਜਾਪਦੇ।

ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਬਹੁਤ ਆਮ ਗੱਲ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਇੱਕੋ ਵਕਤ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜਨੂੰਨ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ

ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ

ਅੱਜ ਉਸ ਮਹਾਂ-ਜੰਗ ਦੀ ਸੂਰੂਆਤ ਦੇ ਅੱਸੀ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ 1939 ਵਿਚ ਛਿੜੀ ਸੀ ਤੇ 1945 ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰਖੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਆਈ. ਐਸ. ਵਾਲੀ ਯਾਤ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਖੀ ਅਬੂ ਬਕਰ ਅਲ ਬਗਦਾਦੀ ਬੀਤੇ ਹਫਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਖੁੱਖਾਰ ਟੋਲੀ ਨੇ ਨਵਾਂ ਮੁਖੀ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਸਿਰੇ ਦੀ ਸਨਕੀ ਸੋਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਿਟਲਰ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਹਵਾ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਗਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਸਿਰਫ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆਵੇਗੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਆਉਣੀ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ

ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਜਿਹਾ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦਾ ਭੜੋਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਜਨੂੰਨ ਲਈ ਉਕਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿਚਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਤੇ ਕਈ ਅਤਿੱਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬ੍ਰੈਗਜ਼ਿਟ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਅੰਤਲੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਨਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਨ।

ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਸਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਧਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਐਕਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਐਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਥਲੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਰਿਝਦਾ ਪਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟੇ ਅਸਰ ਵਜੋਂ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਸਲਾਂ ਵਿਚ ਐਨ ਉਲਟਾ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਭਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

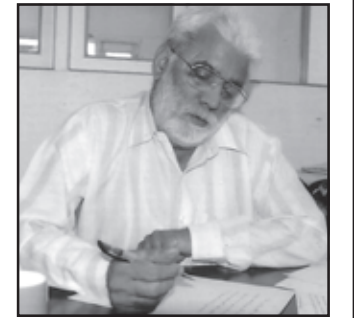
ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭੜਕਾਊ ਉਥਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਥਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ, ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮਨ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਾਟੋ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇਸ਼ ਤੁਰਕੀ ਵੀ ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ

ਨਾਲ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁਸੀਨਾ ਬੇਸ਼ੋਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਚਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਕ ਰਿਪਬਲਿਕ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਜਨੂੰਨੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਮੁੱਢ ਉਸ ਵਕਤ ਹੀ ਬੱਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਤਾਣਾ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਹ ਕਿ ਇੱਕੋ ਲੀਡਰ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੂਹਕਤਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅਮਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਭੜਕੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸੇ ਜਨੂੰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਨੂੰਨ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਇਹ ਅਮਲ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਚੇਤ ਜਾਂ ਅਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਤਾਰਬੰਦੀ ਵਿਚ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਰ ਦਾ ਅਸਲੀ ਆਗੂ ਕੌਣ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਲੀਡਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨਕਸ਼ੇ ਉਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤ ਵੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਜਦੋਂ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੁੱਟਣਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ 87 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਜੰਗ ਲੜਦੇ ਮੌਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਜਾ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਪਈਆਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਕਾਰਨ ਕੁੱਲ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 31 ਲੱਖ ਨੂੰ ਟੱਪ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ, 'ਗਧੇ ਨੂੰ ਸੋਟਾ ਤੇ ਰਾਕੀ ਨੂੰ ਸੈਨਤ'। ਜੇ ਕੌਮਾਂ ਗਧੇ ਵਾਂਗ ਸੋਟੇ ਖਾਣ ਹੀ ਗਿੱਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਰਾਕੀ (ਘੋੜੇ) ਵਾਂਗ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੈਨਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਵਕਤ ਉਸੇ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਸੜਕੇ ਪੈਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੰਸਾਰ ਕਤਾਰਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਇੱਕ ਪਿਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਲੀਡਰ ਦੇਸ਼ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਤਾਰਬੰਦੀ ਦਾ ਆਗੂ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਗਵਾਈ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ, ਅੱਗੋਂ ਇਸ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਛੱਜ ਖਿਸਕਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਹਲੁਣ ਕੇ ਜਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਘੋਸਲ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘੋਸਲ ਮਾਰੀ ਪਈ ਹੈ।

ਧਰਮੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ, ਧਰਮੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਵਿਕਾਰ

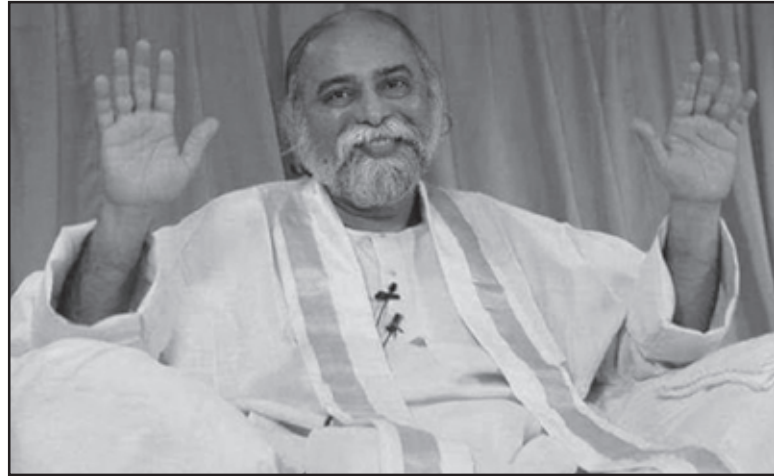
ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਤੌਖਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਬਣਨਗੇ? ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਸਟੇਜ

ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ ਹਨ, ਦਾ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਟੇਜ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਉਹ ਹੀ ਲੋਕ ਬਣਨਗੇ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਭੌਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਸੰਪਰਦਾਈਆਂ ਦੀ ਹੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਹੀ ਹੁਣ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਨਗੇ।

550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਮੁੜ ਓਹੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਬਿਪਰ ਚਿਹਰੇ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਾਗ ਡੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਉਚਾ ਸਾਹ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ। ਸਿੱਖ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨਾਇਡੂ ਉਰਫ ਕਲਕੀ ਭਗਵਾਨ: ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਸਾ ਰਾਮ ਬਾਪੂ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਪਾਲ, ਸਵਾਮੀ ਨਿਤਿਆ ਨੰਦ, ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ

ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨਾਇਡੂ ਉਰਫ ਕਲਕੀ ਭਗਵਾਨ

ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨਿਹਾਦ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਬਾਦਲਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਪੌੜਤਾ ਜੰਗ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉਹ ਆਗੂ ਹੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਨਗੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ

ਸੱਚਾਈ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਜ ਕਲ ਇੱਕ ਕਲਕੀ ਭਗਵਾਨ ਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮੀ ਗੁਰੂ ਚਰਚਾ 'ਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ 40 ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਛਾਪੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਖਾਸ ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਅਮਰ ਵੇਲ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ 'ਤੇ ਹਵਾਲੇ, ਚੋਰੀਆਂ,

ਉਧਾਲੇ, ਜਬਰਜਨਾਹਾਂ ਅਤੇ ਕਤਲਾਂ ਤਕ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।

'ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਆਸ਼ਰਮ' ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਕਲਕੀ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨਾਇਡੂ ਹੈ, ਜੋ ਐਲ. ਆਈ. ਸੀ. ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਸੀ। ਕਲਰਕੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਨਿਕਲਣ 'ਤੇ ਉਹ ਅੰਡਰ ਗਰਾਊਂਡ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ 1979 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿ ਕੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ।

ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ 500 ਕਰੋੜ ਦੀ ਚੱਲ-ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਲ 43.9 ਕਰੋੜ ਦੀ ਨਕਦੀ, 18 ਕਰੋੜ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਕਦੀ, 88 ਕਿੱਲੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਵਸਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 26 ਕਰੋੜ ਹੈ ਅਤੇ 5 ਕਰੋੜ ਦੇ ਹੀਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਲਕੀ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਟਰੱਸਟਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਟੈਕਸ ਮੁਕਤ ਦੇਸ਼ ਸਾਮਲ ਹਨ। ਚੀਨ, ਅਮਰੀਕਾ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਅਤੇ ਯੂ. ਏ. ਈ. ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਗਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਧੰਨ ਉਗਰਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ 'ਭਗਵਾਨ' ਦੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਬੇਨਾਮੀ ਜਮੀਨ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਕਲਕੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ 'ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਾਲਾ ਧੰਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸੁਰਖੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਬਾਬੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਭਾਣਜੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਘਪਲੇ ਸਬੰਧੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹਨ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੇਸੀ

ਲੱਗੇਗੀ, ਜਿਥੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦ ਕਿ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਉਹ ਲੋਕ ਬਣਨਗੇ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਰੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ 550 ਸਾਲਾ ਸਟੇਜ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਪੱਖੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਸੰਪਰਦਾਈਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ, ਜੋ

ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਕੇ ਪੰਥਕ ਬੋਲਬਾਲੇ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਧਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਥਕ ਸਤਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦੌੜ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰਨ, ਕੁਝ ਕੁ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਾੰਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਤਵ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਵੀ ਚੱਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿਸ ਛੂਤ ਛਾਤ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਬਿਪਰਵਾਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਸੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 9 ਨਵੰਬਰ 2019

ਭਵਿਖ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੇ ਸੁੱਚੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕਿਵਾੜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਨੇ ਧਾਰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਗਲਵੱਕੜੀ ਦੀ ਕੱਸ ਢਿੱਲੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਰਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਝੂਠ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਪਿਛਾਂਹ ਛੁੱਟ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਤੌਖਲੇ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਅਜੇ ਚੱਲੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਇਹੀ ਬਿਆਨ ਦਾਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਲ ਧੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਜੰਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਕੇ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਨੁਕਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁਣਿਆ, ਸਗੋਂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ, ਜੋ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮਨ-ਆਈਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਖਦੇੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਦੇੜ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਲੋਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੂਝ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਉਮੜ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਛਾਈ ਬਿਸਾਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 70 ਸਾਲ ਚੋੜਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਹੀ ਕਿਉਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਉਚੇਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਇਸੇ ਪੱਲੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਤੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਖੁਦ ਅੱਖੋਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੱਡਾਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ, ਸਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ ਸੁਖ-ਮਿਲਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਤੱਥ ਇਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹਦ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁਣਗੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਹਰ ਪੈਗਾਮ ਉੱਤੇ ਫਲੂਹੇ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਕਨਸੇਅ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖਿਛਾਰੀ ਚੀਨ ਦੀ ਪੈਂਠ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਪੈਂਠ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਿੱਠ ਧਾਪੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿਆਸਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਉੱਤੇ ਭਾਰੂ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸਿਆਸਤ ਉਲੀਕਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਿਲਹਾਲ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਆਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬਦਲਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਉਠੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਉਠਾਏ। ਬਦਲਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਖੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗਦੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਤੋੜ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰਕੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚੇ ਦੌਰਾਨ ਉਠਿਆ ਲੋਕ-ਸੈਲਾਬ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਉਠੀ ਮੁਹਿੰਮ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਝਵਾਨ, ਸੁਘੜ ਆਗੂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੂੜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸੱਚ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਚਾਰਾਜੋਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪੈਂਡਾ ਬਿਖੜਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਖਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਵਿਖ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਖਿਆਈਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਲੱਭਣੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਜੋ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚਲਨ-ਵਿਚਰਨ, ਆਚਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਮੁੱਲ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੂਪਾਂਤਰ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚਾ ਨਕਸ਼ਾ (ਪੈਰਾਡਾਈਮ) ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ, ਭਾਵ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਬਦਲਣਾ ਲੋੜਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲੋਕਾਈ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹਿਕ ਮਨੋਤਾ, ਰਵਾਇਤਾਂ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਖਦੇੜਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਧਕਾਲ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਨੇ ਰਾਜੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਵਾਂਗ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਤ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜਕ ਚੌਧਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗ਼ਮੀ, ਬਿਮਾਰੀ-ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਤਰੱਕੀ-ਬਰਬਾਦੀ, ਔੜ-ਬਾਰਸ਼ ਆਦਿ ਸਭ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਸ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ, ਭਾਵ ਰਾਜੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ

ਠਾਕੁਰ ਏਕੁ ਸਬਾਈ ਨਾਰਿ॥ (933)
 ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਸਭ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪੁਰਜ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਪੁਰਖ, ਪੁਰਸ਼ ਜਾਂ ਪਤੀ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਜੈਡਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਲਿੰਗਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ:

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਫਰ
 ਫੋਨ: +91-96461-01116

ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾ ਨਰਾ॥ ਨ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕਾ ਧਰਾ॥ ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ॥ ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ॥ (ਪੰਨਾ 144) ਸਬਦ ਵੀਚਾਰੇ ਏਕ ਲਿਵ ਤਾਰਾ॥ ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ॥ (412) ਸਭੁ ਕਿਹੁ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਹੈ ਤੂ ਸਚਾ ਸਾਹੁ॥ ਭਗਤ ਰਤੇ ਰੰਗਿ ਏਕ ਕੈ ਪੂਰਾ ਵੇਸਾਹੁ॥ (ਪੰਨਾ 556) ਕਹਤਉ ਪੜਤਉ ਸੁਣਤਉ ਏਕ॥ ਧੀਰਜ ਧਰਮੁ ਧਰਣੀਧਰ ਟੇਕ॥ (686) ਇਸ ਇੱਕ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਭ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰਮ-ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਮ ਸੱਤਾ ਦੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਤਿੰਨ ਅੰਗਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਅਲਹਿਦਾ ਅਲਹਿਦਾ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰਿਆ:

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੈ ਸੋਈ॥ (1035)
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਗੇ ਏਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ, ਪਰਾ-ਭੌਤਿਕ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ, ਸਭ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਰਸਿਆ ਵਸਿਆ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸਭ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ ਅਤੇ ਸਿਰਜਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਸੱਤਾ ਦੀ ਉਚ-ਨੀਚ ਕਰਕੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ:

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥ ਤਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ॥(13)
 ਏਕ ਮਹਿ ਸਰਬ ਸਰਬ ਮਹਿ ਏਕ ਏਹ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਈ॥ (907)
 ਸਰਬ ਸਬਦੰ ਤ ਏਕ ਸਬਦੰ ਜੇ ਕੋ ਜਾਨਸਿ ਭੇਉ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੋ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ॥ (1353)
 ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਰਮ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕਲੋਤੀ ਸੱਤਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕਲੋਤੀ ਸੱਤਾ ਸਭ ਅੰਦਰ ਬਰਾਬਰ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ; ਭਾਵ ਸਭ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸੱਤਾਵਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਥੇ

ਨਿਰੰਜਨ ਜਾਂ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਹਸਤੀ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਘਟ-ਘਟ ਅੰਤਰ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬਰਾਬਰ ਵਰਤਾਅ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧੯ ਦੇ ਅੰਗੇ ਲੱਗਿਆ ਏਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਏਕਤਾ, ਇਕਸੁਰਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਵੀ ਲਖਾਇਕ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸੱਤਾਵਾਨ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਰਾਜੇ, ਰਾਣਿਆਂ, ਖਾਨਾਂ, ਨਵਾਬਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ-ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਬਾ-ਤਬਾ ਕਹਿ ਕੇ ਖਿੱਲੀ ਉਠਾਈ:

ਖਾਨੁ ਮਲੂਕੁ ਕਹਾਵਉ ਰਾਜਾ॥ ਅਬੈ ਤਬੈ ਕੂੜੈ ਹੈ ਪਾਜਾ॥ (225)
 ਤਾੜੈ ਰੂੜਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸੋਈ॥ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਰਾਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ (936)
 ਸੱਤਾ ਸਿਰਫ ਰਾਜਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੇਂਦਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਕਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੈਸਲੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਜਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਮੁਖੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਨੂੰਹਾਂ, ਧੀਆਂ, ਭੈਣਾਂ, ਭਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਸੱਚਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਆਖ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਇੱਕੋ ਸੱਚੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਸ਼ਈ ਸੱਤਾ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਬਰਾਬਰ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ; ਭਾਵ ਜੋ ਸੱਤਾ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਜੋ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਮਰਦ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ:

ਨਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਬਾਈ ਲੋਇ॥ (223)
 ਪ੍ਰਭੂ ਦੂਰਿ ਨ ਹੋਈ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੋਈ ਤਿਸ ਕੀ ਨਾਰਿ ਸਬਾਈ॥ (765)

ਨ ਜਨਮਾ ਨਾ ਕੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ॥ (1035)
 ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਕ ਦੂਸਰਾ ਕੋਣ ਵੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਤਾਵਾਨ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਖੋਹ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕੀਤਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜੀ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਸੰਤਾਨ ਨੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਿਯਮਾਂ, ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ, ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਰਤਵ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਭ ਦਾ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਾਜੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਤੋੜਦਿਆਂ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ, ਵਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੀ 'ਸਿਆਣਪ' ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਿੱਤਰੀ ਜਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਅਪ ਕਬੂਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਬੋਧਿਆ।

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੁ ਬਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ॥ ਅਗਨਿ ਬਿਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਰੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ॥ (156)
 ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੱਧ ਘੱਟ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਉਚ ਨੀਚ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਭਾਵ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 'ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ' ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ: ਮੂਰਖੁ ਸਿਆਣਾ ਏਕੁ ਹੈ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਨਾਉ॥ (1015)
 ਸਟੇਟ 'ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ, ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ, ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ, ਭੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਤੁਰਾਂ ਦੀ, ਲੋਕ-ਮਨ 'ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਜਾਂ ਚੌਧਰ ਵਾਂਗ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਚੌਧਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਧੌਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਉਸ ਦੀ ਜਾਤ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਸਮਾਜੀ ਸੱਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿੱਦਿਆ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਨਮ ਆਧਾਰਿਤ ਜਾਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੁਭ ਗੁਣ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੁਭ ਵਿਚਾਰ ਆਧਾਰਿਤ ਜਾਤੀ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਾਜਕ ਚੌਧਰ, ਧੌਸ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿੱਦਿਆ, ਗਿਆਨ, ਸਰਬ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ: ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ॥ ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੈ॥ (662)
 ਜਿਥੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰਨ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਡੰਡੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਹੋਈ ਉਚ-
 (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਰੁਤਬਾ ਇਮਰਾਨ ਦਾ!

ਸੂਬੇਦਾਰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਮੀਰ ਮੰਨੂ, ਮੁੱਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਦੀਵਾਨ 'ਸਰਕਾਰੀਆ' ਸੀ, ਸਾੜੇ-ਨਫਰਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਸੀ ਪੰਥ ਦੇ ਬਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਐਪਰ ਉਹ ਸੀ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ। 'ਮਿੱਠਾ ਮੱਲ' ਸੀ ਰੱਖਿਆ ਨਾਮ ਸਿੰਘਾਂ, ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ, ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਵਧ ਗਈ ਏ ਸ਼ਾਨ ਦੇਖੋ। ਰੁਤਬਾ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਾ ਗਿਆ ਏ, ਗਨੀ-ਨਬੀ ਖਾਂ ਵਾਲਾ 'ਇਮਰਾਨ' ਦੇਖੋ!

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਵਪਾਰਕ ਮਿਲਣੀ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 7 ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮਾੜੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਨੂੰ ਅਮਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਲਾਂਘੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਪੱਧਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਰਥਿਕ ਲਾਂਘੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਹੋ ਉਮੀਦ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਅਮਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਲਾਈ ਬੈਠੇ

ਸੰਜੀਵ ਪਾਂਡੇ

ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਰੀ ਤਣਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਤਣਾਅ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਟਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਸਮਝੌਤਾ ਸਹੀਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਹ ਗੱਲ ਯਕੀਨਨ ਅਗਾਂਹ ਵਧੇਗੀ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਸੈਰ-ਸਫਰ ਲਈ ਵਧੀਆ ਮਾਰਗ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਧਦਾ ਹੋਇਆ ਮੇਲਜੋਲ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ।

ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖੇਤੀ ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ

ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਕਾਰਨ 125 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਰ-ਸਫਰ ਵਧਣ ਸਦਕਾ ਆਰਥਿਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵੀ ਵਧੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੁਵੱਲੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੇ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਤੀਜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਨ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਹੌਰ, ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਰਤ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਜੋ ਇਸਲਾਮੀ ਮੁਲਕ ਹੈ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ, ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਜੇ ਆਪਣੇ

ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਸੈਰ-ਸਫਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੈਰ-ਸਫਰ ਲਈ ਖਿੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਕੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਟ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰਜ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਲ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਰਕਟ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਟ ਨਾਲ ਨੇਪਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਲੁੰਬਿਨੀ, ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਰੀਬ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਕੇਂਦਰ, ਜਿਵੇਂ ਬੁੱਧ ਦੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬੋਧ ਗਯਾ, ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਾਰਨਾਥ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਲਾਣੇ (ਨਿਰਵਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਦਾ ਸਥਾਨ ਕੁਸ਼ੀਨਗਰ ਆਦਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਬੋਧ ਗਯਾ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਾਰਨਾਥ ਤੇ ਕੁਸ਼ੀਨਗਰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਟ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ

ਤਕਰੀਬਨ ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਬੰਧੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ, ਭਾਵ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਸਥਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਸਥਾਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਆਦਿ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਟ ਦੀ ਤਰਜ 'ਤੇ ਜੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਟ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਆਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਲੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬੀਤੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਖਰਾਬ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਇਸ ਵੱਲ ਉਮੀਦ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਵਧਣ ਦਾ ਪੂਰੇ ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਖਾਸਕਰ ਲਾਹੌਰ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਲੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਸਿਰਫ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 2014 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸਥਿਤ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਸਥਿਤ ਸੁਲੇਮਾਨਕੀ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਦੁਵੱਲੇ ਵਪਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 30 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਹਾਲੇ ਦੁਵੱਲਾ ਵਪਾਰ ਸਿਰਫ 2.50 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਹੈ।

ਜੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਂਘਾ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਸਨਅਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਡਗਾਉਂ ਤੋਂ ਮਾਨੇਸਰ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਦਰਾਮਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦਵਾ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਕਾਫੀ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਖੇਤੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਵਧੇਗਾ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਲੂ ਤੇ ਨਰਮਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੱਪੜਾ ਸਨਅਤ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਪਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਰਾਮਦ ਵਿਚ ਕਪਾਹ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੌਖੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੀਚ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਾਜਕ ਵਿਕਾਰ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰੁਖ ਪਈ ਪੌੜੀ ਨੂੰ ਲੋਟਵੇਂ ਰੁਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਉਸ ਸਮਝ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਭਾਵ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਸਭ ਵਰਗਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਵਸਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆ ਵਪਾਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੇਚਣ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ:

ਪਾਧਾ ਪੜਿਆ ਆਖੀਐ
ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਰੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ॥
ਬਿਦਿਆ ਸੋਧੈ ਤਤੁ ਲਹੈ
ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਮਨਮੁਖੁ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਾ
ਬਿਖੁ ਖਟੈ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥
ਮੂਰਖੁ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨਈ
ਸੁਝ ਬੁਝੁ ਨਹ ਕਾਇ॥ (938)

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ ਖਲਕਤ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਮ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਈ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਤਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਗੀਤ, ਸੰਗੀਤ, ਸਿੰਗਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾਵਾਂ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਲਿਸ਼ਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਰਗੇ ਮੂਲ ਤੱਤ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਚੜ੍ਹਤ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਚਲਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੁ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਹਰ

ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:
ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ
ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ॥
ਗਿਆਨੀ ਨਚਹਿ ਵਾਜੇ ਵਾਵਹਿ
ਰੁਖ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ॥
ਉਚੇ ਕੂਕਹਿ ਵਾਦਾ ਗਾਵਹਿ
ਜੋਧਾ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਮੂਰਖ ਪੰਡਿਤ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਜਤਿ
ਸੰਜੈ ਕਰਹਿ ਪਿਆਰੁ॥ (469)

ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਸਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ: ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਲਿਖਤ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਵਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਵਰਾਂ ਦੀ ਗੁਫਾਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਅੱਖਰ ਜੋੜ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਚ, ਸਚੁ, ਸਚਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਕ ਹੈ, ਅਰਥ ਜਾਂ ਭਾਵ ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠੀ ਜਾਂ ਗਵੰਈਏ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਇਕ ਉਚਾਰਨ 'ਸੱਚ' ਹੀ ਸੁਣੇਗਾ, ਸਹੀ ਭਾਵ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਆਪ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਠੀ ਮੂੰਹੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਪਾਠੀ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਲਗਪਗ ਹਰ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਪਾਠੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਸੱਤਾਵਾਨ ਸਮਝਦਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਠੀ ਤਰੱਕੀ ਪਾ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੱਤਾਵਾਨ (ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ) ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕ (ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ) ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸਬੰਧ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਾਠੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦੇ, ਪਾਠੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੱਤਾਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਾਨਤਾ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਣੀ ਹੋਈ?

ਲਾਂਘਾ ਫੀਸ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਬੇਲੋੜਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਵਸੂਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫੀਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਸਮਝੀ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਆਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਆਗੂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਜਜ਼ੀਆ ਟੈਕਸ' ਤੱਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾੜੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸੰਭਵ

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ: ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸਮਝ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਦੂਜਾ: ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਤੀਜਾ: ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ, ਖਾਸਕਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕੁੜੱਤਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੌਥਾ: ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੇ ਤਿੰਨੇ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਉਲਝੀ ਸੋਚ ਤੇ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫੀਸ ਵਸੂਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਲਟਾ, ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਦੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ

ਆਮਦ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਖਤ ਵੀਜ਼ਾ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਤੇ ਨਿੱਘ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਾੜੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਆਮ ਦਾਖਲਾ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਸਤੂਰ ਨਹੀਂ। ਚੀਨ, ਜਪਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਬੁੱਧ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਆਮ ਦਾਖਲਾ/ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬਾਸ਼ਿਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਇਸਲਾਮੀ ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਆਮ ਦਾਖਲਾ/ਵੀਜ਼ਾ ਫੀਸ ਵਸੂਲਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਆਗੂ ਜਾਂ ਲੋਕ ਮਹਿਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਖੱਟਣ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਲਾਉਣ ਬਦਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ

ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਅਜਿਹੀ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਨ।

ਜੇ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਦੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਪਿੱਛੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਜਾਹਰਾ ਜਾਂ ਲੁਕਵਾਂ ਮੰਤਵ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਫੀਸ ਲਈ 'ਜਜ਼ੀਆ ਟੈਕਸ' ਵਰਗਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੜਕਾਊ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣਾ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਝੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਮਾੜੀ ਸੋਚ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਲਈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਸਭਦਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਕੁਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਮੰਤਵਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੋਜ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਮੰਤਵਾਂ ਤੋਂ ਸੋਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਤਵ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੀ ਹੋਣ। ਜੇ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਦੇ ਕੁਝ ਆਲੋਚਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਗੋਂ ਅਗਾਂਹ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਇਹ ਕੋਈ ਕਾਲਪਨਿਕ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਕੀਕੀ ਵਾਕਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸੱਚੇ ਸੋਚੇ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਗਿਆ। ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੈਨ ਰਫੈਲ (San Rafael) ਲਾਗੇ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗ

ਵੀਹ ਰੁਪਏ-ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਤੇ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ

ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਟਾਕਟਨ ਨਿਵਾਸੀ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ, ਜੋ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬੇਘਰੇ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਲੰਗਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਥਾ ਵੀ ਸੈਨ ਰਫੈਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅੱਗ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਅੱਗ ਪੀੜਤਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਗੋਰੀ ਬੀਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗੂਣੀ ਜਿਹੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਟਾਂਡਾ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ਸਾਡਾ ਸੇਵਕ ਜਥਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦਸਵੰਧ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇੰਜ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਦਾਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਗਰਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦ ਉਹ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਟਾਂਡਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਖੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਲੋ ਬੀਬੀ ਜੀ 'ਟੋਕਨ'

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਗੋਰੀ ਬੀਬੀ ਨਾਲ

ਵਜੋਂ ਇਕ ਡਾਲਰ ਦੇ ਦਿਉ। ਬੀਬੀ ਆਪਣਾ ਪਰਸ ਫਰੇਲਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਇਕ ਨਹੀਂ ਚਲੇ ਮੈਂ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਪਰਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰ ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੋਟ ਕੱਢ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਟਾਂਡਾ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਡਮ ਵੀਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੀਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਉਚਾ ਰੁਤਬਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ! ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਦਕਾ ਤੇਰੇ ਇਹ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਵੀ ਉਸੇ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਵਾਲੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਉਸ ਮੈਡਮ ਦੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਟਾਂਡਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ!

ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਹੱਥੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਦਾ ਰੌਲਾ!

ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਰੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸਟੇਜ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ।

ਸ. ਸਿੰਧਰਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਪਿੰਡ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਘਰ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਖਾਲੀ ਪਏ ਤੌਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 'ਸਟੇਜ' ਕਿੱਧਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਰੋਤੇ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਬਿਠਾਏ ਜਾਣੇ ਸੂਤ ਰਹਿਣਗੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੰਡੇ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਤੌਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਾਈਡ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਵਾ ਲਈਆਂ। ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਜੇ

ਏਧਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸਟੇਜ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਬਹਿਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹਦੇ ਸੁਝਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਾਕਾ ਉਧਰੋਂ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਧੱਕ ਲਿਆਓ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੀੜੋ। ਖਿੱਚ-ਧੂਹ ਜਿਹੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ।

ਹੁਣ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਸਟੇਜ ਲਈ ਇਹ ਥਾਂ ਵੀ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਅੱਖੇ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਉਤੇ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਝੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਨਗੀਆਂ। ਸੋ, ਸਟੇਜ ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਬਣਾਈ

ਜਾਏ। ਸਾਡੇ ਕਹੇ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਫਿਰ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਘੁਲਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਜੋਰ ਜਾਰ ਲਾ ਕੇ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਤੀਜੇ ਥਾਂ ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤੀਜੇ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਸਟੇਜ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਸ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਟੇਜ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ ਹੀ ਸੂਤ ਰਹੂ। ਆਪਸੀ ਰਾਇ ਮਜ਼ਦੂਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਥੱਕ ਤਾਂ ਗਏ ਹੋਣੇ ਐਂ, ਪਰ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ ਹੀ ਲੈ ਚਲੇ ਪੁੱਤ! ਜਦ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਕਰ

ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਓਥੇ ਕੁ ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜੋ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਬਦਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਤੇ। ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਾਹਦਾ ਜੁਗਤ ਲਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਸਾਡੇ ਮੂੰਹੋਂ 'ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਕੀ ਜਣੇ ਤਾਂ ਮੁਸਕੜੀਏਂ ਜਿਹੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਪਰ ਇੱਕ ਚੁਸਤ ਜਿਹਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੋਲਿਆ, "ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਕਾਹਨੂੰ ਐਧਰ-ਓਧਰ ਨੂੰ ਬਦਲੀ ਜਾਨੇ ਓ? ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ 'ਕੰਜਰਪੁਣਾ' ਈ ਐ, ਰੇੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿੱਧਰ ਮਰਜੀ ਖੜ੍ਹਾ ਲਓ!"

ਪਾਠਕ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਓ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ 'ਸਟੇਜ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਰੌਲੇ' ਵਾਲੀ ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਵਾਰਤਾ ਹੁਣ ਹੀ ਚੇਤੇ ਕਿਉਂ ਆਈ ਹੈ?

ਪਿੰਡੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮਿਲਾ ਦੇ; ਸਾਡੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਦਿਖਾ ਦੇ; ਨਾਨੇ-ਨਾਨੀ ਦੀ ਗੋਦ ਦਾ ਨਿੱਘ ਪਿਆਰ ਦਿਵਾ ਦੇ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਕੀ, ਇੰਡੀਆ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਨਫਰਤ ਹੈ ਆਪਣੀ ਜੰਮਣ ਭੋਇਂ ਨਾਲ, ਹਰ ਉਸ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਗਊ ਕਸਾਈਆਂ ਹੱਥ ਫੜਾਉਣ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ, ਭਰਾ-ਭਰਜਾਈ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਅੰਮਾ ਜਾਏ ਭਰਾ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਕਸਾਈ ਕਿੱਥੋਂ ਲਭਿਆ ਸੀ!

ਧੀ ਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੁੱਤ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਲੁਕਾਉਣਾ ਚਤੁਰਾਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਧੀ ਦਾ ਹੱਸਣਾ ਵੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਚੁਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਜੋ ਮੈਂ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੀਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਅੱਗੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਪਰ ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਰੋਹਤਕ ਵਾਲਾ ਲਾਲਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਹੱਟੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, "ਸਰਦਾਰਾ! ਲਾਡੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੋਂ ਨਾ ਹਟਾਈ। ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਆਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਕਾਂਤਾ ਦੱਸਦੀ ਆ। ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਜਾਊ, ਕੋਈ ਕਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਰ ਮਿਲ ਜਾਊ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਮੇਂਜਾਂ ਕਰੁ।"

"ਲਾਲਾ! ਧੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਜੋਗੀ ਹੋ ਗਈ ਆ। ਕੋਈ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਘਰ ਲੱਭ ਕੇ ਹੱਥ ਪੀਲੇ ਕਰ ਦਊ। ਕੀ ਲੈਣਾ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੋਂ। ਖਾਣੇ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਧੱਕੇ ਈ ਨੇ।" ਬਾਪੂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ।

ਲਾਲਾ ਮੇਰੀ ਫਿਰ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਛੋਟੇ ਬਾਈ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਬੀ ਸੋਹਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੀ ਪਰ ਮਧਰੀ ਸੀ।

"ਲਾਡੋ! ਲੰਮੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।" ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਧਰੇ ਕੱਦ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅਫਸੋਸ ਜਾਂ ਝੋਰਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ, "ਸੱਚੀ ਭਾਬੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਲੰਮੇ ਮਰਦ ਤੇ ਜਨਾਨੀ ਦੀ

ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਪਾਏ ਹੰਝੂ...

ਅਕਲ ਤਾਂ ਗਿੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਆ। ਭਾਬੀ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹਵਾ ਛਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਆ।"

"ਹਾਏ ਨੀ ਲਾਡੋ। ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਹੀਦਾ। ਲੰਮੇ ਮਰਦ, ਔਰਤ ਤਾਂ ਜੱਗ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਹੁੰਦੇ ਆ।" ਭਾਬੀ ਨੇ ਮਿੱਠੀ ਘੂਰੀ ਵੱਟ ਕੇ ਕਹਿਣਾ। ਭਾਬੀ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ, ਭਰਾ 3 ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜੋਰ ਪਾ ਕੇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਹੋਣਾ ਕਿ ਰੋਟੀ ਪੱਕਦੀ ਹੋ ਜੂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਊ, ਪਰ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਗੋਰੇ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਥੱਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਬੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਰੋ ਪੈਂਦੀ।

ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਕੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਲਾਲੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੂਟੇ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋ ਗਈ। ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਜਾਂਦੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਣ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾ ਜਾਣਾ, ਭਰਾ ਤੋਂ ਮੰਗਾ ਲੈਣੀ। ਦੂਜਾ ਸਾਲ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੀ.ਏ. ਵਿਚ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਬੁਰਜ ਲਟਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਗਸੀਰ ਸੀ, ਨਾਲ ਲੜ ਗਈ। ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਜਵਾਨ ਗੱਭਰੂ ਸੀ। ਹਾਕੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਐਨਾ ਮਾੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਲ ਚਾਹ-ਕੋਫੀ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਕੁੜੀਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ, ਲਾਡੋ! ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਂ ਜੋੜੀ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਈ ਹੈ। 'ਜੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੇਗਾ!' ਮੈਂ ਡਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਿਆਣੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਗਸੀਰ, ਸਾਰੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਜੱਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਹਿਰੋਂ ਪਾਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਟਲ 'ਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਚਾਹ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ

ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਪੁੱਤ ਹਾਂ। ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਆਹੀ ਹੈ। ਦਸ ਕਿੱਲੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਕਿੱਲੋ ਰੇਤੇ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਨੇਡਿਓਂ ਕੁੜੀ ਲਿਆਵਾਂਗੇ।"

ਛੋਟਾ ਚਾਹ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ 'ਤੇ ਸੱਦ ਕੇ ਗੱਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੀ ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਛੇੜਦਾ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਨੇ ਲੱਡੂਆਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਟੁੱਟੀ।

"ਮਾਲਕੋ! ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ।" ਜੱਗੇ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਜੇ ਜੀਜੇ ਨੇ ਕਨੇਡਿਓਂ ਕੁੜੀ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਇਥੇ ਢਿੱਡ ਫੂਕਣੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਬੁੱਲ੍ਹ ਮਚਾਉਣੇ ਸੀ।" ਮੈਂ ਹਰਖ ਕੇ ਕਿਹਾ।

"ਲਾਡੋ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੁਣ, ਵਿਆਹ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਉਣਾ। 15 ਕਿੱਲਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ।" ਜੱਗੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਬੀ.ਏ. ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜੱਗੇ ਦਾ ਜੀਜਾ ਸੱਚੀ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਕੁੜੀ ਲੈ ਆਇਆ ਜੱਗੇ ਵਾਸਤੇ। ਜੱਗ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਖਾਤਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੜੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਜੱਗੇ ਦਾ ਜੀਜਾ, ਮਾਮਾ ਤੇ ਬਾਪੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਪ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭਿਆ ਹੋਇਆ। ਮੇਰਾ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਾਲਜ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੱਗੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਮੇਰੇ ਘਰਦੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵਰ ਲੱਭਣ ਲੱਗੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਿ ਮਨੀਲਾ ਤੋਂ ਮੁੰਡਾ ਆਇਆ, ਚਾਰ ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ।

ਛੋਟੀ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜੱਗੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦੇਵੇ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਦਵਾਈ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ। ਭਾਬੀ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਕਰ ਕੇ ਜੱਗੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੱਗੇ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਮੁੰਡਾ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕੰਪਾਊਂਡਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਦਵਾਈ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਥੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਜੱਗੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੱਗੇ ਨੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦੀ ਪੱਗ ਨੇ ਜੱਗੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾ ਜੱਗੇ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕੰਮ ਆਇਆ, ਨਾ ਮੇਰਾ ਰੋਣਾ ਕੁਰਲਾਉਣਾ।

ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਮਨੀਲਾ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਪਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅੱਧਖੜਾ। ਉਮਰ ਪੈਤੀ-ਚਾਲੀ ਸੀ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਅਧਿਓ ਵਧ ਚਿੱਟੀ। ਕਦੇ ਚਿੱਟਾ ਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਟਿੱਡ ਇੰਜ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਟੀ ਮੂਧੀ ਮਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਲਹਾਨਤਾਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਗਊ ਵਰਗੀ ਧੀ ਕਸਾਈ ਨੂੰ ਛੜਾ ਦਿੱਤੀ।

ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮਨੀਲਾ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਅਧਖੜ ਬੰਦਾ ਰੰਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਮੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਫਿਲੀਪੀਨੋਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਤੱਵ ਭਾਲਦਾ। ਫਿਰ ਕੀ, ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਚਾਅ, ਸੌਂਕ ਸਭ ਪਿੰਡ ਹੀ ਦਫਨਾ ਆਈ ਸੀ। ਬੱਸ ਅੱਧਖੜ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਨੋਚ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਕਦੋਂ ਵੱਡਾ ਚੇਤਨ ਕੁੱਖੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਂਢੀ-ਗੁਆਂਢੀ ਸੋਗ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਇਹ ਕੁੜੀ ਹੋਈ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਇਹ ਦੇਸ਼ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਹੈ, ਧੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਧੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ।

ਉਸ ਅੱਧਖੜ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਪੈਸੇ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸੀ। ਕਮਾਈ ਤਾਂ ਬੇਬੇਰੀ ਸੀ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਹਰ ਰਾਤ ਨਵੀਂ ਸੇਜ ਭਾਲਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀ ਪਰ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਪੱਲਾ

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ

ਫੋਨ: 916-273-2856

www.boparasudhar.com

ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਭਾਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੱਗੇ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਾਡੋ ਰੱਖਿਆ ਹੈ; ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੱਗੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ। ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਧੀ ਹੋਈ। ਅਧਖੜ ਬੰਦੇ ਨੇ ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਫੈਮਿਲੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਜੇ ਧੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਲੁਟੇਰੇ ਗੱਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਮੈਂ ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ। ਹਮ-ਵਤਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਡੋਰੇ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੇ ਪਰ ਇਹ ਅਮਾਨਤ ਜੱਗੇ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਜਿਸਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਛੋਟੀ ਭਾਬੀ ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਬਾਈ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਲਵ ਮੈਰਿਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਨੇ ਸੱਤ ਬੈਂਡ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਬਾਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰੇ ਪੱਗ ਪੈਰੀਂ ਰੱਖ ਕੇ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਸੁੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਭੈਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਇੰਜਤ ਅਣਖ ਤੇ ਪੱਗ ਦਾ ਰੌਲਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਦੀ ਵਾਰੀ ਉਹੀ ਪੱਗ ਪੈਰੀਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

ਮੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਠਾਇਆ। ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ, ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।"

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ 'ਚ ਜੁਟੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ 54ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਵੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਆਪਣੇ ਘਰ' ਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੋਗਾਨੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ 53 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ।

ਦਰਅਸਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਟਾ ਅਜਿਹਾ ਗੁਮਰਾਹਕੁਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੋਚ ਤਹਿਤ ਹੀ ਕਦੇ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਬੋਧਣ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੂਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ

ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀਤੰਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅੱਜ ਵੀ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਦੂਰੀਆਂ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣੀ, ਬੋਲਣੀ ਤੇ ਸਮਝ ਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ

ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਹਨ ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਸੋਧਿਆ ਕਾਨੂੰਨ-2008' ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀਤੰਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਚੋਰ ਮੋਰੀ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੱਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋੜੀ ਗਈ।

ਬਰਮਿੰਘਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਿਤ

ਬਰਮਿੰਘਮ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਬਰਮਿੰਘਮ (ਯੂਕੇ) ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਅਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪੁਰੀ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਆਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਖੋਜ ਦੇ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਯੂਕੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਆਲਮੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਇਸ ਚੇਅਰ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਚ ਚਾਂਸਲਰ ਲਾਰਡ ਕਰਨ ਬਿਲੀਮੋਰੀਆ ਤੇ ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਡਾ. ਅਮਨ ਪੁਰੀ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਇਕ ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਵੇਗੀ।

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

**ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!
ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!
ਹੁਣ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ
ਮਨਜ਼ੂਰਸੁਦਾ**

*ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲਰਨਿੰਗ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਤੇ ਉਸੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਓ

*3-4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai **Cell:734-644-1010** Office:734-747-4298

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

*Refinance up to 125% value of the house.

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

Gas Station with Convenience Store For Sale

Sunoco Aplus Gas Station with Convenience store (business only) for IMMEDIATE sale in Chester, PA. The store is very busy & located at a busy intersection.

The owner is absentee owner & has employees to operate 24 hours a day. Very high volume (1.2M gallons/year) of gas & in-store grocery sales (1M).

Asking \$550,000 plus Inventory.
Serious inquiries only.

Please contact at 317-509-7163

Note: Please do not contact any employee at the store.

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਚੈਸਟਰ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਵਿਚ ਸੁਨੋਕੋ ਏ-ਪਲੱਸ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ (ਸਿਰਫ ਬਿਜਨਸ) ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਸਟੋਰ ਬਿਜ਼ੀ ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਿਜ਼ੀ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਐਬਸੈਂਟੀ ਓਨਰ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 24 ਘੰਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹਾਈ ਵਾਲਿਊਮ (1.2 ਮਿਲੀਅਨ ਗੈਲਨ ਸਾਲਾਨਾ) ਅਤੇ ਇਨ-ਸਟੋਰ ਸੇਲ ਗਰੋਸਰੀ ਸੇਲ (ਇਕ ਮਿਲੀਅਨ)

ਕੀਮਤ: \$550,000 + ਗਰੋਸਰੀ
ਸਿਰਫ ਗੰਭੀਰ ਗਾਹਕ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ
ਫੋਨ: 317-509-7163

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

1480 N. State Road 1, Cambridge City, IN 47327

ਕੈਬਰਿਜ ਸਿਟੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ

**ਡਿਸਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ
ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ**

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ

ਫੋਨ: 317-750-1900

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ 9 ਤੋਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ) ਵਿਖੇ 9 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਚੱਲਣਗੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ 9 ਤੋਂ 17 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਭਾਈ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੋਮੀ; 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ; 10 ਤੋਂ 12 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ; 22 ਤੋਂ 24 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਸੰਤ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਉਨਾ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਪੁਰੀ ਅਤੇ 29 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਬੀਬੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਜਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਨਗੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ 9 ਨਵੰਬਰ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

ਸਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਨਾਰਥ ਵਿਨੋਟਕਾ ਸਟਰੀਟ ਤੋਂ ਖੱਬੇ, ਨਾਰਥ ਗਰੇਵ ਐਵੇਨਿਓ ਤੋਂ ਖੱਬੇ, ਵੈਸਟ ਨਾਰਥ ਸਟਰੀਟ ਤੋਂ ਖੱਬੇ, ਨਾਰਥ ਪੈਲੋਸ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਰਥ ਵਿਨੋਟਕਾ ਸਟਰੀਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਪਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸੰਪਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਕੱਢੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ 24 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦਾਨ ਕੈਂਪ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਈਵੇ 90 ਉਤੇ ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਲਈ 550ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਡਿਜੀਟਲ ਸਾਈਨ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਜਥੇ ਨੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਅਰੰਭੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ; ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਰੁੱਖ, ਸਜਾਵਟੀ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ; ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਲੜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਵਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਜਥੇ ਨੇ ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਦਾ ਕੰਮ ਲਗਭਗ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ) ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਹੁੰਚੇ

ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕਦਮ ਵਧਣ

ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਪਾਓਲਾ ਵੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਰਸਦ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ 1750 ਡਾਲਰ ਮੇਜਰ ਨੈਨਸੀ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਸੌਂਪੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਨੈਨਸੀ ਅਤੇ ਪਾਓਲਾ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਸਵਾਗਤ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਚੋਪੜਾ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਦੇ ਮੇਜਰ ਨੈਨਸੀ ਪਾਵਰਜ਼ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਦਦ

ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਤੇ ਸਦਾ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਈ 2019 ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਮੈਟਰੋਪਾਲਿਟਨ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ 'ਲਾਈਫਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਐਵਾਰਡ' ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਦਾਨ ਦੇ ਕੁਆਰਟੀਨੇਟਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਫੋਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਹੋਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਘੱਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ 'ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਿਵਸ' ਐਲਾਨਿਆ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਇੰਡੀਆਨਾ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਹੋਏ ਇਕ ਫੰਡ ਰੇਜ਼ਿੰਗ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਦੇਚਾ ਸਨਮਾਨ

ਦੇ ਮੇਅਰ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁੜ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮੇਅਰ ਲਈ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਫੰਡ ਵਜੋਂ ਇੱਕੱਠੇ ਕੀਤੇ।

ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਅਰ ਹੋਗਸੈਟ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਰਾ

ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ): ਸਾਲ 2003 ਤੋਂ 2010 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਲਈ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਕੈਨੇਡਾ

ਹੋਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਬੂ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ ਦੇ ਘਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੇਅਰ ਜੋਅ ਹੋਗਸੈਟ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਸਿਟੀ

ਸਿੰਘ ਦਿਵਸ ਐਲਾਨਿਆ। ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੇਅਰ ਹੋਗਸੈਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਰਤ ਵਿਚ 1913 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ, ਰਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋੜਤਾ, ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਤੇ ਹਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਦੋ ਸੈਨੇਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਾਣ 'ਚ ਮਤਾ ਪੇਸ਼

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ/ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨੇਟਰ-ਟੋਡ ਯੰਗ (ਰਿਪਬਲਿਕਨ) ਤੇ ਬੈਨ ਕਾਰਡਿਨ (ਡੈਮੋਕਰੈਟ) ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸੈਨੇਟ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਏਗਾ।

ਸੈਨੇਟਰ ਯੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਮੀਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਪਲੇਠਾ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਿੱਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖੂਬ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।"

ਸੈਨੇਟਰ ਕਾਰਡਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਾਣ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਮਾਜਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।"

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਲਿਆਂਦੇ ਇਸ ਮਤੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ

ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਸਿੱਖ ਵਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਲੱਖ ਇਕੱਠੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ

ਵਿਚ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਧ 1957 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਏਸ਼ੀਅਨ-ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਬਣਿਆ। ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਕਪਾਨੀ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨਾਂ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਵੱਕਾਰੀ ਗੈਰਮੀ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਫਸਰ ਗੁਰਸੇਖ ਕੌਰ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਬਰਕਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੁਪਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਡਿਪਟੀ ਸ਼ੈਰਿਫ ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਲੰਘੀ ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ।

ਭੁਗੋਲ ਤੇ ਖਗੋਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਪੁਰੇਵਾਲ ਤੋਂ ਕਈ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਪੁਰੇਵਾਲ ਨੇ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਈ ਸੰਕਿਆਂ ਦੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ

ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਭਾਈ ਖੰਡੇ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਭਾਈ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਸਬੰਧੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 27 ਨੂੰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ 27 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੀਟਿੰਗ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੰਗਾਮਾ ਭਰਪੂਰ ਰਹੀ। ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ

ਚੋਣ ਹਰ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਤਹਿਤ ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਚੋਣ 27 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਦਨ ਦੇ ਕੁਲ ਮੈਂਬਰ 190 ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 5 ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 170 ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਅਤੇ 15 ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਗਭਗ ਦਰਜਨ ਭਰ ਮੈਂਬਰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ

ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਆਮ ਚੋਣ 2011 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। 2016 ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਦਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ 27 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਹੈਟ੍ਰਿਕ' ਹੋਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਕਿਲਾ ਛੱਡਣ ਅਤੇ 52 ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਬੰਦੀ ਛੇੜ ਦਿਵਸ ਦਾ 400 ਸਾਲਾ ਅਤੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ 750ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ॥ ਚਰਨ ਧੋਇ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਪੀਲਾਯਾ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ
ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ

ੴ
 ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ
 ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 9 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ
 ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ

10 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ)

ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ
 ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ
 ਲੰਗਰ: ਦੁਪਹਿਰ 12 ਤੋਂ 12:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
 ਕੀਰਤਨ: 12:30 ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ
 ਭਾਈ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਜਥਾ
 ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਅੱਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਟੇਟ ਦੇ ਗਵਰਨਰ
Gretchen Whitmer
 ਦੁਪਹਿਰ 2 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ
 ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਉਣਗੇ

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ: 7 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 17 ਨਵੰਬਰ 2019 ਤੱਕ
ਲੜੀਵਾਰ ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ
 ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ

ਦਰਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੈਂਟਨ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

48055 Michigan Ave., Canton, MI

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ)

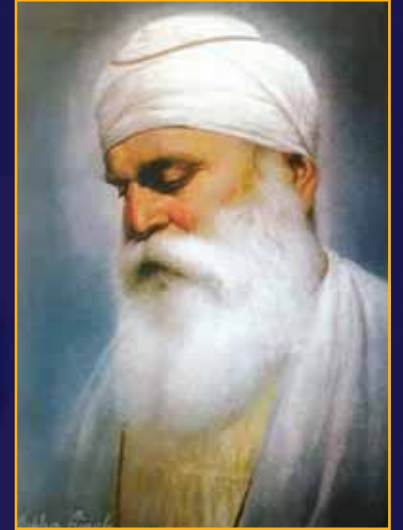
33340 Dequindre Dr., Sterling Heights, MI 48310-5966 (Ph: 248-547-0927)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥ ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ ਵਿਖੇ ਬੜੇ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਹਫਤਾ ਭਰ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

9 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ਾਮ 5 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ

11 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸੋਮਵਾਰ)

ਰਹਿਰਾਸ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ: ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ

12 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਰਹਿਰਾਸ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 6:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥਾ 6:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ

13 ਅਤੇ 14 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਬੁੱਧਵਾਰ ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ)

ਰਹਿਰਾਸ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ 6 ਤੋਂ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ

15 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ

ਰਹਿਰਾਸ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥਾ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 6:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ 6:30 ਤੋਂ 7:15 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ ਵਾਲੇ 7:15 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ

16 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ (BLOOD DRIVE) ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਰਹਿਰਾਸ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥਾ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 6:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ 6:30 ਤੋਂ 7:15 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ ਵਾਲੇ 7:15 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਲੰਗਰ

17 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥਾ 9:45 ਤੋਂ 10:45 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬੱਚੇ) 10:45 ਤੋਂ 11:15 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥਾ 11:15 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ 12 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਰਸ ਵਾਲੇ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਪਤੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਪੂਰਾ ਹਫਤਾ ਗੁਰੂ
ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ
ਵਰਤੇਗਾ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਆਪ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹਫਤਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਈਏ।

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰੁਕਫੀਲਡ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਐਤਵਾਰ 17 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

15 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

17 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ

ਜਥੇ

ਹਜੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ
ਕਥਾਵਾਚਕ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ (ਓਹਾਇਓ)

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ
ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ

ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ->

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਫੋਨ: 414-559-3434

ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ) ਫੋਨ: 414-460-7118

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ (ਖਜਾਨਚੀ) ਫੋਨ: 414-788-9813

ਕੰਵਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗ (ਸਕੱਤਰ) ਫੋਨ: 414-737-0570

ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ (ਬਿਲਡਿੰਗ ਇੰਚਾਰਜ) ਫੋਨ: 262-613-5173

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਚਾਹਲ (ਲੰਗਰ ਇੰਚਾਰਜ) ਫੋਨ: 414-379-0996

ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਆਹੂਜਾ (ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਇੰਚਾਰਜ) ਫੋਨ: 262-720-5138

Sikh Religious Society of Wisconsin

DBA Gurduara Brookfield, Wisconsin

3675 N Calhoun Rd, Brookfield WI 53005 Ph: 262-790-1600

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਨਾਨਕਾ ਮੇਲ'

'ਨਾਨਕਾ ਮੇਲ' ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਹ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਿਨਾ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਰਸਮ ਨੇਪਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ। ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਨੇਕਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਇੱਕ

ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੱਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਮਾਜਕ

ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੇਸੀ ਮਾਹੌਲ, ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਰੰਗ ਵੀ ਵਿਖਾਇਆ

ਸਿਹਤਮੰਦ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜਦ ਰੋਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ ਤੇ ਰੁਬੀਨਾ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲਾਡਲੀ ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ,

ਪਰ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਬਾਪ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਫ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਨਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਅਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਾਇਕ-ਨਾਇਕਾ ਤਿੱਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜੋ 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ
ਫੋਨ: 91-98146-07737

'ਨਾਨਕਾ ਮੇਲ' ਬਾਕੀ ਸੀ, ਸੋ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਕੇ. ਆਰ. ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ ਅਤੇ ਰੁਬੀਨਾ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਕਿਰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਜੁੜਨ ਵਾਲਾ ਨਾਨਕਾ ਮੇਲ ਆਪਸੀ ਪੁਰਾਣੇ ਗਿਲ੍ਹੇ-ਸ਼ਿਕਾਇਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸੇ ਪਾਲੀ

ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਮੋਹ ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਸਭਿਆਚਾਰ,

ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ, ਰੁਬੀਨਾ ਬਾਜਵਾ, ਸਰਦਾਰ ਸੋਹੀ, ਹੋਬੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ, ਸੁਨੀਤਾ ਧੀਰ, ਮਹਾਂਵੀਰ ਭੁੱਲਰ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਾਜਨ, ਮਲਕੀਤ ਰੌਣੀ, ਰਾਣਾ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੇ. ਜੀ. ਸਿੰਘ, ਹਰਬੀ ਸੰਘਾ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੋਹਨੀ ਤੂਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਚਹਿਲ, ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਵਿਜੇ ਟੰਡਨ, ਸਿਮਰਨ ਸਹਿਜਪਾਲ, ਹਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਆਦਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤ ਹੈਪੀ ਰਾਏਕੋਟੀ, ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਘੇੜੀ ਅਤੇ ਬੰਟੀ ਬੈਸ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਦੇਸੀ ਕਰਿਊ ਅਤੇ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਇੰਪਾਇਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ

ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਆਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ

ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜੋ 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਰੋੜਾ, ਇਲੀਨਾਏ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਜੋ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਸੁਨੀਤਾ ਚੌਪੜਾ
ਫੋਨ: 773-370-7106

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਕਾਰ ਸੇਵਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ, ਮੁਰੰਮਤ, ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ, ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਮਾਈ-ਭਾਈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖਾਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਓ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ

BTS Truck Shop Major & Minor Work
@ 39115 Maple Ave., Wayne, MI 48184

Hiring Owner operator & Drivers

Long and local route

Driver rate 45 to 55 cents per mile

Owner operator (Own truck/trailer & insurance) will be paid 92% after 8% dispatch. If company trailer used then will 80% gross.

Fuel discount: Pilot, Fly J, TA and Petro will pay 25 to 40 cents per gallon.

Direct deposit also available.

For more information please contacts:

Rusty Singh 734-233-8464

Dave Aujla 734-419-1408

The Law Firm Of Fatima Johnson

3737 N. Meridian St., Ste 106, Indianapolis, IN 46208

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੋ

Are you planning on going to your immigration interview or court alone? Don't do it!

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇੰਜ ਨਾ ਕਰੋ!

Did you enter the U.S. without a visa?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਬਿਨਾ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹੋ?

Do you have family members outside the U.S.?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ?

Does your application keep getting denied?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਰੱਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

We are experienced in.

- Deportation Defense •VAWA •Asylum •Work Permit
- Family and Marriage Based •Investor Visa (H1B, E-2, EB-5)
- SIJS (Special Immigration Juvenile Status)

Come talk to an experienced immigration attorney. Call to schedule an appointment today

ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਅੱਜ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Languages Spoken

•English •Hindi •Punjabi •Urdu •Spanish •French •Arabic •Chinese
ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਫਰੈਂਚ, ਅਰਬੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ

Licensed to Practice Immigration Law in all 50 States.

Ph: 317-252-0013

info@vitalvisa.com

This is an attorney advertisement

ੴ

ਪੁਛਨਿ ਗਲ ਈਮਾਨ ਦੀ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ। ਵਡਾ ਸਾਂਗ ਵਰਤਾਇਆ ਲਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਈ।
ਪੁਛਨਿ ਫੋਲਿ ਕਿਤਾਬ ਨੋ ਹਿੰਦੂ ਵਡਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ। ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜੀਆ ਸੁਭਿ ਅਮਲਾ ਬਾਝਹੁ ਦੋਨੋ ਰੋਈ।

ੴ

ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ
ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟ ਵਧਾਈ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: 630-290-7993

From: Dhaliwal Brothers Inc. & Metro Transportations

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਧੰਨ ਧੰਨ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

Azad Driving School

100 S. Atkinson Road, #116, Grays Lake IL 60030

We teach driving car in North West Chicagoland suburbs.

Providing all driving school services - Adult, Senior Citizen and Teen programs.

English, Hindi, Punjabi, Urdu language, experienced instructors. We have lady instructors too. We teach teens too, Ask for special teen package, with class room and behind the wheel. We have Saturday and Sunday teens program too.

ਵਲੋਂ: ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਢਿੱਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰ

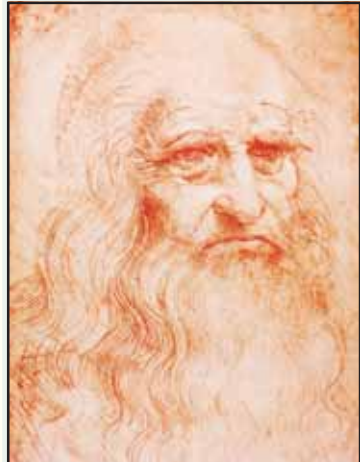
ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਤੇ ਮਨਦੀਪ ਚਾਹਲ; ਅਮਨਦੀਪ ਤੇ ਕਿਰਨ, ਸੋਨੀ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਢਿੱਲੋਂ

Ph: 847-308-5411 or 847-548-8367 WWW.AzadDriving.Com

ਵਿੱਚੀ ਦੀ ਅੰਬਰੀ ਉਡਾਣ

ਇਤਾਲਵੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਦਾ ਵਿੱਚੀ (1452-1519) ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਦਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਸਮੋਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਦੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਲਟਰਾਸਾਊਂਡ ਵਰਗੀ ਤਕਨੀਕ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਿੱਚੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਅਲਟਰਾਸਾਊਂਡ ਵਰਗੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੋਕੇ ਨੇ ਇਹ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇਤਾਲਵੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਦਾ ਵਿੱਚੀ (1452-1519) ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਕਿਰਤਾਂ 'ਮੋਨਾ ਲਿਜ਼ਾ' ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਦੇ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ 'ਰਾਤਰੀ ਭੋਜ' (The Last Supper) ਕਰਕੇ; ਪਰ ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਦਾ ਵਿੱਚੀ ਸਿਰਫ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਬਹੁਪੱਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚਿੱਤਰਕਲਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਉਸਤਾਦ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਭਵਿੱਖੀ ਉਪਕਰਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਹਮ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਤਾਲਵੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ (Renaissance) ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਯੂਰਪ ਮੱਧਯੁਗ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲਈ ਅੰਗਤਾਈ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਦਾ ਵਿੱਚੀ ਵਲੋਂ ਖੁਦ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ।

ਇਲਾਜ ਕਿਵੇਂ ਲਭ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਬਿਹਤਰ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਅਤੇ ਸਮਝਣਾ ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਵਿੱਚੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਕਾਲੀ ਕਲਾਕਾਰ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਰਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਜੇ ਵਲੋਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਵਿੱਚੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮੁਸੱਵਰ (ਚਿੱਤਰਕਾਰ) ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਸੁਖਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਸੀ।

ਉਹ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁਰਤੀਕਾਰ, ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼, ਫੌਜੀ ਇੰਜਨੀਅਰ, ਨਕਸ਼ਾ-ਨਵੀਸ, ਹਿਸਾਬਦਾਨ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤੇਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ, ਸਿਰਜਣਾਵਾਂ, ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਹੁਨਰ, ਸਰੀਰਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਉਡਣ ਜੰਤਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ, ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਨਮੂਨੇ, ਜੰਗੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਦਰਜ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ (Renaissance man) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਚੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਅਲੱਕਾਰੀ ਚਿੱਤਰ 'ਮੋਨਾ ਲਿਜ਼ਾ' 1505-1507 ਦਰਮਿਆਨ ਸਿਰਜਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਰਹੱਸਾਂ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਹੀ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਥਾਹ ਕੋਈ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਕਲਾ ਪਾਰਖੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਮੋਨਾ ਲਿਜ਼ਾ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਲਾ ਅਜਾਇਬਘਰ ਲੋਵਰ (ਪੈਰਿਸ, ਫਰਾਂਸ) ਵਿਚ ਮੋਟੇ ਬੁਲਟ ਪਰੂਫ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੰਦਰ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕੋਮੀ ਦੌਲਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜੇ ਉਤਮ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਚੀ ਵਰਗੇ ਸਰਬਗੁਣੀ ਉਸਤਾਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੂਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਹਜ ਸੁਆਦਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿੱਚੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਮੋਨਾ ਲਿਜ਼ਾ'।

ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੋਕੇ

ਫੋਨ: +91-98146-93368

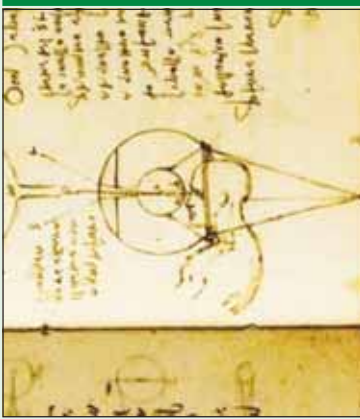
ਮਧਯੁਗੀ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸਨਅਤੀ ਯੁੱਗ ਵੱਲ ਮੁਢਲੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਭ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਕਲਾਸਕੀ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਮੱਧਯੁਗੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਗਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਵਿੱਚੀ ਨੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਆਹਲਾ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਵਾਲੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੋਹਿਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਅਟਕਾਉਂਦੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਖੋਜ ਵਿਧੀਆਂ ਉਪਰ ਤਜਰਬੇ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਸੰਰਚਨਾ (Anatomy) ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਜੇ ਇਹ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਇਸ ਲਈ ਸਖਤ ਸਜਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖੀ ਰੋਗਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ

ਵਿੱਚੀ ਦੇ ਅਹਿਮ ਚਿੱਤਰ

ਦਿ ਵਿਤਰੂਵੀਅਨ ਮੈਨ: ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਵਿੱਚੀ ਦਾ ਉਕਰਿਆ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਅਨੁਪਾਤ।

ਕੈਮਰਾ ਔਬਜ਼ਰਵਰਾ ਦੀ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਹਿਮ ਮੁਢਲਾ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ।

ਅਲਟਰਾਸਾਊਂਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਯੰਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 16 ਨਵੰਬਰ 2019 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-403

ਦੇਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੱਭੁਆਂ ਵਾਂਗਰ ਵੱਟਣ ਬੇਬੇ ਤੇ ਤਾਈ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਹਰੇ ਸਭ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਮਠਿਆਈ।
ਯੁੱਗ ਬਦਲ ਗਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਬਚਨੋ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੰਨੀ।
ਕਾਹਦਾ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ, ਜੀਹਨੇ ਖਾਧੀ ਨਹੀਂ ਏ ਪਿੰਨੀ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-401

ਭਰਿਆ ਧੁੱਦਲ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰ
ਵਾਹ ਕੇ ਕਿੱਲਾ ਖੇਤ।
ਲਾਗੇ ਪੰਪ ਦੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ
ਚਲੇ ਧੋਈਏ ਛੱਤਰੀ ਸਮੇਤ।
ਚੁੱਕ ਪਾਈਪ ਬੱਚਾ ਖੇਡੇ
ਪਿਚਕਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕੇ ਧਾਰ।
ਇੱਕ ਪੰਥ ਦੇ ਕਾਜ ਕਰ
ਮਨ ਪਰਚਾਵਾ, ਲਾਹਵੇ ਭਾਰ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਮੰਮੀ ਡੈਡੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤੀ
ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ।
ਡੈਡੀ ਨਿੱਤ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹੁੰਦਾ
ਮੰਮੀ ਕਰੇ ਕੰਮ ਘਰਦੇ।
ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਖਸਮਾਂ ਸੇਤੀ
ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੀ।
ਮੰਮੀ ਡੰਗਰ ਪਸੂ ਸਾਂਭਦੀ
ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਮੁਕਾਉਂਦੀ।
ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ
ਜਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਆਇਆ।
ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾਣੀ ਮਾਰ ਕੇ
ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਚਮਕਾਇਆ।

-ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ
ਫੋਨ: 925-325-2486

ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਸਿਖਿਆ ਚਾਹੀਦੀ ਮਿਲਣੀ
ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਸੰਜਮ ਸਿਖਾਵੇ।
ਜੱਟ ਦਾ ਬਚਪਨ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰੇ ਕਲੋਲਾਂ
ਟਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਢਾਰਾਂ ਪਾਵੇ।
ਸਮਾਂ ਬੇਕਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ
ਫਿਰ ਨਾਨਕੇ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਪਿੰਡ ਕੁਲਬੁਰਫਾ, ਪਟਿਆਲਾ।
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਮੋਟਰ, ਟਰੈਕਟਰ, ਪਾਈਪ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਲ
ਮਨ 'ਚ ਕਰ ਲਿਆ ਫੈਸਲਾ ਬੱਚੇ ਨੇ ਝੱਟ।
ਕਰਾਂ ਆਹਰ ਕੋਈ,
ਧੋਵਾਂ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਵਾਂ ਇਸ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਵੀ ਪਿਓ-ਦਾਦੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਘੱਟ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਖੇਤੀ ਇਕ ਸਰਵਹਾਰੀ ਕਾਰਾ
ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸੇ 'ਚ ਰੁੱਝਿਆ
ਕੋਈ ਭੱਤਾ ਪਕਾ ਕੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਲਿਜਾਵੇ
ਕਰ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ, ਪਾ ਮਧਾਣੀਆਂ ਰਿੜਕੇ।
ਬੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਸਕੂਲ,
ਪੂਰਾ ਕੰਮ ਖੂਹ ਦਾ ਕਰਦੇ।
ਫੜ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਪਾਈਪ
ਟਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਗਾਰਾ ਮਿੱਟੀ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਤਾ
ਭੱਜੂ ਹੁਣ ਵਾਹਣਾਂ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਨਵਾਂ
ਬਾਪ, ਬਾਬਾ ਸਭ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ
ਚੁੱਕ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਛਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਲਾਵਣ
ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਬੱਚਿਆਂ ਅੱਜ
ਦਾਬਾ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਹਰੀਆਂ
ਕੁਲ ਜਹਾਨ ਤੀਕਰ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਮਹਾਨ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ, ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਥ ਅਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਸਰੋਕਾਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਾਨਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲਾ ਵੱਖਰਾਪਣ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ। ਹਰ ਮਹਾਨ ਬੰਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਹਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਨੇ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਹਾਨ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਾਲਨਾਵਾਂ, ਔਕੜਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ, ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਸੱਤਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪੁੰਗਰਦੀ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਕੁਝ ਵੀ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ, ਕਿਹਾ ਜਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਵਿਅਕਤੀ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਲੋਕ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਲਾਈਵ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ; ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖਲਬਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ, ਜੋ ਬਿਖੇੜਾ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੇ।

ਕਈ ਲੋਕ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਫੋਕੀ ਸੁਹਰਤ ਲਈ ਲੱਚਰ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ, ਗੀਤ ਗਾਉਣਗੇ, ਵਿਵਾਦਮਈ ਚਰਚਾ ਛੇੜਨਗੇ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾਉਣਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਵਾਦ ਕਿਰਕਰਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਗਾਣਿਆਂ ਜਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਮਈ ਦੱਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਿਵਾਦਮਈ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵੱਸ ਹੀ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ। ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੱਧ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਕੁਝ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ ਲੋਚਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਝੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟੀਆਪਣ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ।

ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਦਰਅਸਲ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼। ਅੱਜ ਕਲ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ। ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਖਿਚਵਾਈ ਫੋਟੋ, ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਢੋਂਗ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਪਰਪੰਚ, ਮਨ ਦਾ ਕੋਝਾ ਵਹਿਮ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਪਰਪੰਚ 'ਚ ਬਹੁਤ ਨਿਪੁੰਨ। ਅਜਿਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਸਿਰਫ ਛਿਣ-ਭੰਗਰੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਦਾ।

ਕਈ ਵਾਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਝੇ, ਲਾਲਚੀ, ਨਿਜ-ਪੁਸਤ ਅਤੇ ਸਵੈ ਤੀਕ ਸੀਮਤ। ਉਹ ਸਵੈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੀਨਗੀ 'ਤੇ ਉਤਾਰੂ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ, ਕੌਮ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ, ਫਰੋਬ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ।

ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ, ਕਿਰਦਾਰ, ਅਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਿਰਫ, ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ। ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਨਿੱਜੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਰਬ-ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਭਲਾਈ ਛੁਪੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਅਨਾਥ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ, ਹਨੇਰੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਚਾਨਣ-ਚਿਰਾਗ ਧਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ, ਜਖਮਾਂ ਲਈ ਮਰਹਮ ਜਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਾਰਥਕ ਮਦਦ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

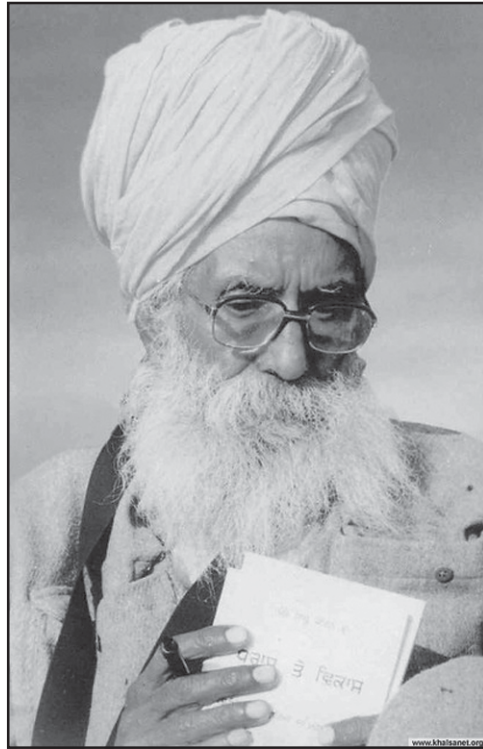
ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਲਾਲਚ, ਧਨ ਜਾਂ ਰੁਤਬੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ। ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਸਤਿਆਰਥੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਮਯੋਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਾਕਤਵਾਰ ਗਰੋਹਾਂ ਨੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਰਿਹਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ। ਸੁਪਰ-30 ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬ, ਪਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਕੋਚਿੰਗ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਦਿੰਦਾ, ਆਈ. ਆਈ.

ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਵਕਤ ਅਤੇ ਵਖਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, “ਵਕਤ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ...ਵਕਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਢੋਂਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਬਣਦਾ, ਹਰਨਾਖਸ਼ ਬਾਪ ਵਰਗਾ ਨਿਰਦਈ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਵੀ ਅਤੇ ਉਚ ਦਾ ਪੀਰ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਤੇ ਮਹਾਨ ਹੋਣ ਵਿਚ ਫਰਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਹਾਨ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ...ਵਿਅਕਤੀ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ।” ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਲੋਕ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਲਾਈਵ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ; ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖਲਬਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ, ਜੋ ਬਿਖੇੜਾ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੇ...ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਸਦਾ ਸੱਚੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸਮਝਦਾਰ, ਸਮਰਪਿਤ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕੂੜ-ਕਪਟ, ਕੋਝਾਪਣ, ਕਮੀਨਗੀ ਅਤੇ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪਾਕ ਹੁੰਦੇ।” ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, “ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦ ਕਿ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।” -ਸੰਪਾਦਕ

ਟੀ. ਦੇ ਦਾਖਲਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਤੀਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ

ਰੋਹਿੰਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਜੜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਮਹਾਨਤਾ ਵੰਨੀ ਜਾਂਦੇ

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ

ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦੇ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਤਾਂ ਫਿਲਮੀ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾਂ ਗਾਇਕ ਵੀ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਨਤਾ ਕਮਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ, ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ, ਸਮਾਜਕ ਸੂਝ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਦੇਣਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਨਿਖਰੇ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਸਾਵਾਂਪਣ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਪਲੀਤ ਪਾਣੀ ਪਵਿਤਰ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਪੌਣ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਚੁਸੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਬਿਰਖ ਮੌਲਣ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਹੀ ਧਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਛਿੱਦੇ ਪੁੱਤ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੀ। ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਹਾਮੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮਹਾਨ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਸਿਰਫ ‘ਛੁਪੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ, ਛੁਪੇ ਤਰ ਜਾਣ

ਭਰਮਾਂ, ਪਖੰਡਾਂ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨਿਆ। ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦ-ਸੂਝ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਈ ਲੋਕ ਇਕ ਮੁਖੋਟਾ ਪਾ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਦੇ। ਇਹ ਪਰਦਾਦਾਰੀ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਦਮ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪਾਇਆ ਮੁਖੋਟਾ ਵੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਸਦਾ ਸੱਚੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸਮਝਦਾਰ, ਸਮਰਪਿਤ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕੂੜ-ਕਪਟ, ਕੋਝਾਪਣ, ਕਮੀਨਗੀ ਅਤੇ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪਾਕ ਹੁੰਦੇ।

ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਮਾਣੇ, ਨਿਮਰ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ‘ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ’ ਦੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਬਲ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ। ਉਹ ਭਲਾਈ ਕਰ ਕੇ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਗੁਪਤ ਦਾਨੀ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਪੱਥਰ ਨਾ ਲਾਵੇ। ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਦੇ। ਉਹ ਪੈਰ ‘ਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ, ਪੈੜਾਂ ਖੁਦ ਸਿਰਜਦੇ। ਉਹ ਇਬਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਇਬਾਦਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਬਾਦਤ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮਯੋਗੀ ਬਣਾਉਂਦੀ।

ਮਹਾਨਤਾ ਸਦੀਵੀ, ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਪਰ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕੁਝ ਪਲ, ਘੰਟੇ, ਦਿਨ, ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਰਮ-ਕਿਰਤ 'ਚ ਇੰਨਾ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਨਤਾ ਵੀ ਰਸਤਾਲ ਜਾਪਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਹਾਨਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪੁਨਰ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਰਮ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ। ਮਰ ਗਈ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਮਰਸੀਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਮਨ-ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਹੋਕਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬੋਲੇ ਕੰਨ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸਕਣਗੇ; ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਹਿੰਮਤੀ, ਮਦਦਗਾਰ, ਮਿਕਨਾਤੀਸ, ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ। ਇਸ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੰਦਿਆਈ ਤੇ ਭਲਾਈ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੇਈ ਹੁੰਦੀ ਮਨੁੱਖ-ਭਾਵੀ ਮਹਾਨਤਾ।

ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰੱਖਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਚਿਰਾਗ-ਡਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੇਧ ਦੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਵੰਨੀ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਨਿਭਾਉਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਅਸਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੀ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਪਛਾਣ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟਦੀ।

ਮਹਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ/ਝੂਠ, ਗਲਤ/ਸਹੀ ਜਾਂ ਅਰਥਮਈ/ਬੇਅਰਥੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਅਭਾਸ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਨਤਾ ਕਮਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਜਾਂ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਖੁਦ ਤੋਂ ਖੁਦਾਈ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫਰ।

ਨਿਮਾਣਾ ਅਤੇ ਹਲੀਮ ਬਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਮਹਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹੰਕਾਰੀ, ਹੈਕਤਬਾਜ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਵਕਤ, ਵਖਤ, ਵਿਰੋਧ, ਵੱਖਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ।

ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦ ਕਿ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਪਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਸਮਝੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਨਰੋਏ ਦਿਸ਼ਾਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰੇ।

ਮਹਾਨਤਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਸਤਾਂ, ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਤੇ। ਸਮਾਜ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰਨਾਵਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ। ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰੋ ਕਿ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਮਨ 'ਚ ਪਾਲਣ। ਭਵਿੱਖ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇ।

ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਵੰਨੀ ਦੇਖਣਾ, ਇਸ ਦੇ ਨਿਆਮਤ-ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਸੂਕਰੀਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਦੀਵਤਾ ਤੇ ਸਾਹ ਬਖਸ਼ਦੀ ਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਵੀ ਚਿਰੰਜੀਵੀ, ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਪ੍ਰਭਾਵੀ। ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੇ।

ਹੌਸਲੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪੁੰਗਰਦੀ। ਮਹਾਨਤਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਪਥਰੀਲਾ ਰਸਤਾ, ਪਰ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਕ ਸਕੂਨ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੰਗ ਅੰਬਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨਾ ਮਨ-ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ।

ਲੋੜ ਹੈ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਟੀਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ, ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਸਬੰਧਾਂ ਸੰਗ ਪ੍ਰਣਾਉਣ ਦੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਪੀੜ ਵਿਚ ਪੀੜ-ਪੀੜ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੋਵੇ, ਦਰਦ ਵਿਚ ਖੁਰ ਰਿਹਾ ਅੰਤਰੀਵ ਹੋਵੇ, ਰੂਹ ਵਿਚ ਸੂਝ-ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਕਰਮਨ ਦਾ ਪਾਠ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇ। ਉਜਾੜ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ, ਕੁੱਲੀ ਦੀ ਛੱਤ ਬਣਨ ਜਾਂ ਨੰਗੇ ਬਦਨ ਲਈ ਲਿਬਾਸ ਬਣਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਲੋ। ਗਿਆਨ-ਹੀਣ ਲਈ ਹਰਫ-ਚਿਰਾਗ ਬਣੋ। ਝੋਲੇ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰੇ ਭਰਦੀ ਗਿਆਨ-ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਸਬੱਬ ਸਿਰਜੋ। ਰੌਦੇ ਦੇ ਹੰਝੂ ਪੂੰਝਣ ਲਈ ਦੁਆ ਬਣੋ। ਮੁਰਝਾਏ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਜੋਗਾ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਸਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਦੀਵ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ

ਰਾਇ ਭੋਇੰ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਭੱਟੀ ਗੋਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਲ ਨਾਨਕ (ਗੁਰੂ) ਦਾ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਸਾਥੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਜੋ ਧਰਮ ਪੱਖੋਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਦਿਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਭੈਣ ਬੀਬੀ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਨਾਨਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਬਣੀ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਕੰਧ ਬਣ ਕੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਸੌਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਤਰਨ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਬਾਬ 'ਤੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਉਮਰ ਭਰ ਨਾਲ ਤੁਰਦਿਆਂ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਤਿਆਗੇ।

ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਲਈ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਣੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਲੈ ਆਈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਇਆ। ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਔਰਤ ਵੀ ਰੱਬ ਦੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪੁਰਸ਼, ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਔਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਮਾਜ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਲਾ 'ਮੋਦੀ' ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਰਤਦਿਆਂ ਔਰਤ ਨੂੰ 'ਬਾਘਣੀ', ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਰੋੜਾ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਦੇ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ 'ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ' ਤੋਲਦਿਆਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਤਿ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਛੋਟੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਖਾਨਾ ਲਾਟਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਲਟਾ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਨ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 1499 ਵਿਚ 'ਵੇਈਂ ਨਦੀ' ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਧਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੇਈਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਐਲਾਨਾਨਾਮਾ ਕੀਤਾ, "ਨਾ ਕੇਂ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨਾਨਾਮੇ ਵਿਚਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰੋੜਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਧਰਮੀ ਜਾਂ ਅਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲਾਂ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨੇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਤੇ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਨੁਸਾਰ

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਤਰਕ ਸਿਰਜੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੌਣ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ? ਬਾਬੇ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਨੇਕ ਅਮਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੇਈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੋਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚੂਲੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਾਪ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਣੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੌਕਾ ਲਿੱਪ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁੱਚਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਮੈਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਸਮਝ ਕੇ ਸੁੱਚਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਖੰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਮਿਹਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਸੀਤ, ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਮੁਸੱਲਾ ਅਤੇ ਹੱਕ-ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਬਣਾਉਣ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਸੁੰਨਤ ਬਣਾਉਣ, ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਕਾਬਾ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਪੀਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਨੇਕ ਅਮਲਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੇ ਕਲਮਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਤਸਬੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਰੱਬ ਆਪ ਹੀ ਲਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਵੰਗਿਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਹਲਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਲਹੂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਤੇੜ ਧੌਤੀ ਪਾਉਣੀ ਪਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਛੁਰੀ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਰੀਬਾਂ, ਲਤਾੜਿਆਂ, ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਝ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਯੁੱਗ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਮਲਿਕ ਭਾਗੋਆਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਇਆ; ਨੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਇਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਚਾਰ ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਹਿੰਦੂਆਂ, ਯੋਗੀਆਂ, ਬੋਧੀਆਂ, ਜੈਨੀਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ-ਸਭ ਦੇ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਰਚਾਏ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਆਪਣਾ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ। ਕੋਈ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਨਹੀਂ। ਸੱਚ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੌਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੱਬ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਨੂੰ, ਇਸ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਉਛਾਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਉਛਾਲ ਕੇ ਸਿਰਫ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੇ ਖੋਖਲੇਪਣ ਨੂੰ ਹੀ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੋਖਲੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਰਾਇ ਭੋਇੰ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੱਬੀ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਣ ਕੇ ਵੇਈਂ ਪਾਕਿ- ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪਾਈ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ। ਉਦਾਸੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇੱਥੇ ਵੱਸ ਗਏ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ

ਸੂਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੱਥੀਂ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਵੱਲ ਵੀ ਸਿੱਖਦੀਆਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਕਰੀਬ ਅਠਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਰਤ ਕਰੇ, ਵੰਡ ਛਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪੋ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਰ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਰੁੱਤਾਂ, ਬ੍ਰਿਛ ਬੂਟਿਆਂ, ਜੰਗਲਾਂ-ਬੋਲਿਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ, ਸਾਗਰਾਂ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ 2019 ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ 550ਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਜਲ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਨਾਲ ਗੰਧਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਬਾ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਏ, ਪਰ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜਲ ਦੇ ਚੂਲੇ ਵੀ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਰੋਹ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਨਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛ-ਬੂਟੇ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਰੈਣ-ਬਸੇਰੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਬ੍ਰਿਛ-ਬੂਟੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਛੁੱਗਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਢਾਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਹਣ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਗੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸੜਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਕੇ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ ਦਾ ਪਾਤਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅੱਜ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਅੱਜ ਤੋਂ 30-40 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਪਿੰਡਾਂ-ਬਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ-ਮੁਹੱਲੇ, ਸ਼ਹਿਰ, ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਜਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਟੇਜਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਹੋੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਪੈਸਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਸਾ ਵੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਪੈਸਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਜਸ਼ਨ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ? ਇਸ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁੰਦੀ ਕਿਵੇਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਅਰਥਾਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਹ ਦਲੀਲ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਮਾਨ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਮੈਨੂੰ 1999 ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰਜਣਾ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਵਰਗੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਖ ਲੈਣ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਇਹ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਇਦ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ. ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੀਆਂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੋਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਭਾਗਾਂ ਭਰਿਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਕਮਰ ਜਾਵੇਦ ਬਾਜਵਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੋਲਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਨਾਬ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਸ. ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ।

ਸਮੇਤ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕਈ ਸੰਤਰੀਆਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ? ਪਰ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ. ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਪਾਏ, ਕੋਈ ਸਿਹਰਾ ਦੇਵੇ, ਨਾ ਦੇਵੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹਨ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਜਿੱਥੋਂ ਦੋ ਖਿਲਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸਪੋਰਟਸਮੈਨਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਵਰਗੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਡਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

20 ਫ਼ਾਲਗੁਣ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਫੀਸ, ਜੋ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਦੋ ਖਾਸ ਦਿਹਾੜਿਆਂ-ਉਦਘਾਟਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਲਈ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾ-ਵੇਲਾ ਮਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਜਜੀਆ' ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਜਦ ਕਿ 'ਜਜੀਏ' ਦਾ ਅਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ 'ਵਪਾਰੀਕਰਨ' ਤੱਕ ਕਿਹਾ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਨ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 800 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਐਂਟਰੀ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮਰਾ ਬੁੱਕ ਕਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਟੌਲ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਏਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਟੋਇਆਂ ਕਾਰਨ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਟੌਲ ਟੈਕਸ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਐਂਟਰੀ ਫੀਸ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇ ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝਾਵੇ ਕਿ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਾਉਣੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਵੇ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਵੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ। ਜੇ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਲੱਥੇ ਹੁੰਦੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸ. ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਜਰੀਏ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਚੈਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣੇ, ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਚੈਨ ਦਾ ਸਾਹ ਆਵੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਜੰਗ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੋਠ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਜੜਦੇ ਤੇ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਉਜਾੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਪੁਰਬ

550 ਸਾਲਾ ਅਸੀਂ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਣਾ 'ਕੱਠੇ

ਚੜ੍ਹ ਜਾਣੀਆਂ ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਹਿੰਮਤ ਲਾਂਘਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲਾ ਜੋ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਏ। ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਕੀਤੀ ਏ ਘਟੀਆ ਸਿਆਸਤ

-ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ, ਡੇਅਟਨ

ਸਿੱਧੂ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਹਰ ਕੋਈ ਬੋਲਿਆ ਏ। ਕਰੋੜਾਂ ਖਰਚ, ਪੰਡਾਲ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸਾਂ ਜੇ ਮੰਨਣੀ ਨਹੀਂ। ਅਤਿਸ਼ਬਾਚੀ 'ਤੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਜੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਮਿੱਸੀ ਉਥੇ ਚੱਲਣੀ ਨਹੀਂ।

ਕੁਝ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਹੁੱਬ ਹੁੱਬ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲੰਗਰ ਛਕ-ਛਕਾ ਕੇ ਮੁੜ ਆਉਣਾ। ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਕਰਨਾ ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਰੋਹੜ ਆਉਣਾ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਅਸਾਂ ਜੋਰ ਬਹੁਤਾ ਘਟੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਿਖਾਵਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਏ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੁੰਦੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਮੰਨੇ ਸਰਕਾਰ ਜੇ ਦੋਸੀ ਕੋਈ ਫੜ ਲਿਆ ਏ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਵਾਂਗੇ ਹੁੱਭ ਕੇ 600 ਸਾਲਾ ਪਰ ਗੱਲ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਸਾਂ ਨੇ ਮੰਨਣੀ ਨਹੀਂ। ਮਾਰ ਲੈ ਟਾਹਰਾਂ ਤੂੰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਾਰ ਸਕਦੈਂ ਰੀਤ ਪੁੱਠੀ 'ਲਖਵਿੰਦਰ' ਕਿਸੇ ਭੰਨਣੀ ਨਹੀਂ।

ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਦੀ ਖਵਾਬਗਾਹ?

ਇਤਿਹਾਸ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਤਮਸਵਨ ਦੇ ਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਵੱਸਿਆ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅਹਿਮ ਕੇਂਦਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਅਹਿਮ ਸ਼ਹਿਰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਜੜ-ਪੁੱਛ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਪੁਰਾਤਨ ਖੰਡਰਾਂ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦੇ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸਾਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਲਤਾਨ ਲੋਧੀ ਨੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਂ 1470-75 ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੌਲਤਖਾਨਾ

ਬਾਗ-ਬਗੀਚੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ। ਜਰਖੇਜ਼ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਈਂ ਦਾ ਕੰਢਾ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ 'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਸਿਆ' ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਬਣਨ ਲੱਗਾ।

ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਇਥੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੇ ਮਦਰੱਸੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਵੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕਾਬਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪਰ ਉਹ ਪੂਰਨ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਪਿੰਡਾਂ-ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰਤਾ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਰਾਇ ਭੋਇੰ ਤਲਵੰਡੀ ਵੀ ਮਾਲੀਆ ਉਗਰਾਹਣ ਪੱਖੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਸੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਉਪਲ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦਾ ਖਾਸ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਰਾਏ ਕੋਲ ਬਣਦਾ ਮਾਲੀਆ ਆਦਿ ਵਸੂਲਣ ਲਈ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਂਦਾ-ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਜੈ ਰਾਮ ਚੰਗੀ ਸੂਰਤ-ਸੀਰਤ ਵਾਲਾ ਸ਼ਖਸ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਰਗੀ ਰੱਬੀ ਰਮਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਭੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਏ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੈ ਰਾਮ ਉਪਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੇ ਵਾਹਵਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮੁਤਾਬਕ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਕਿਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਇਥੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਰਹੇ, ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਇਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਇਥੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ

ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਨੌਕਰੀ ਦੁਆ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ-ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਵੀ, ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵੀ, ਸੁਲੱਖਣੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਅਤੇ

ਸਨ। ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਲੇਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਰਸਤੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਚਾਨਣਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਿਆ 'ਏਕੋ ਸਿਮਰੋ ਨਾਨਕ', ਦੂਜਾ ਨਾਹੀਂ ਕੋਇ' ਅਤੇ 'ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ, ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ।'

ਅੱਜ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ 'ਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪ੍ਰਵਚਨ ਏਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨਾ ਲੱਗਣ, ਪਰ ਅਫਗਾਨੀ-ਮੁਸਲਮਾਨੀ-ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਸਮਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਲਖਨਊ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਕਨੇਰ ਦੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਫਤਵਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਠੀਕ ਹੈ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵੀ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ।"

ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਹਿ 'ਤੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ। ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਪਰਖੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਰੁਹੋਂ ਅਤੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨੇ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਯੀਅਦਾਂ, ਸ਼ੇਖਾਂ, ਮੁਫਤੀਆਂ, ਖਾਨਾਂ, ਮੇਹਰਾਂ, ਮੁਕੱਦਮਾਂ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਸਮੇਤ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਲ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਾਖੀਕਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਕਹਿ ਉਠਿਆ, "ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਔਲਾ ਬੋਲਦੈ।" ਮੈਕਾਲਫ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿੱਤਾ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਦਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਏ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਵੀ 1504 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਕਰੀਬ 20 ਸਾਲ ਗਵਰਨਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ

ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ। ਬਾਬਰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਉਹ ਕੋਲ ਨਾ ਨਿਭਾ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਾਕਮ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਦਗਾ ਕਮਾ ਗਏ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਬਰ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਹੱਲੇ 'ਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਨ ਸਮੇਤ ਹੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਿਲਾ ਮਲੋਟ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕਿਆ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਾਬਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾ ਦਬੋਚਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਨ ਤਾਂ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ, ਪਰ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਫਤਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,

ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਭਲਾ, ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਬਿਨਾਸੀ।

ਭਾਈ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ) ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਬਿਨਾਸੀ' ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਖ ਸਦਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਕਾਜ਼ੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਬੁਲਾਏ ਗਏ।

ਉੱਜ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ 'ਅੱਬਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਨੀਤੀ ਸਦਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਤ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਿਣੀ ਪਈ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਲਾ ਮਲੋਟ ਤੋਂ ਫਤਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਯੋਧਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਬਰ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁੰਮਨਾਮ ਮੌਤ ਮਰਿਆ। ਬਾਬਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1526 ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਬੀਵਰੇਜ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਬੁਲੰਦਗੀ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਦੀ ਖਵਾਬਗਾਹ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ

ਉੱਜ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਬਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ 'ਅੱਬਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਨੀਤੀ ਸਦਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਤ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਿਣੀ ਪਈ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਲਾ ਮਲੋਟ ਤੋਂ ਫਤਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਯੋਧਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਬਰ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਡਾ. ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ
ਨਡਾਲਾ (ਕਪੂਰਥਲਾ)
ਫੋਨ: 91-97798-53245

ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਧੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਛੇ ਇਕਾਈਆਂ-ਮੁਲਤਾਨ, ਦਿਪਾਲਪੁਰ, ਲਾਹੌਰ, ਜਲੰਧਰ, ਸਰਹਿੰਦ ਅਤੇ ਸਮਾਣਾ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਹਾਕਮ/ਗਵਰਨਰ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਜਲੰਧਰ-ਦੁਆਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਸਦਰ-ਮੁਕਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੌਲਤਖਾਨਾ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਪਰਬਤੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਬੀਲੇ 'ਰੋਹ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ।

ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤਾਤਾਰ ਖਾਨ ਯੂਸਫ ਖਲੀਲ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਹਾਕਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਇੱਕ ਜਗੀਰ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਲੋਧੀ ਸੀ ਬੜਾ ਚੇਤਨ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸੂਹਜ ਸੁਆਦ ਦਾ ਮਾਲਕ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਪਾਰਕ ਸਾਂਝ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ਾਹ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੁੜ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਇੱਥੇ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਕਮਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ। ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਿਲਾ ਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਂਞਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ

ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਤੇ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਵੀ; ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਧੁਰ-ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬਾਰੇ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ। ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸਾਜਰੇ ਉਠਦੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ, ਵੇਈਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਜਾਂਦੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਰ ਗਈ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁੱਤੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਵੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠੇ

ਹਰ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਜਾਪੇ 550 ਸਾਲਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਰੱਜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਲੱਗਣਗੇ, ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਰਜਾਉਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਥਾਂ-ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਬੜੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਨਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਨ ਲਈ ਲੱਗਣਗੇ, ਨਾਨਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟੇਜ ਲਾਉਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੜੀ ਦੌੜ ਹੈ, ਬੇ-ਘਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਢਕਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਭਗਉਤੀ ਤੋਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰੂਸਾ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਭਗਉਤੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਪਿੰਡੀਂ ਜਾ ਨਾਨਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀਆਂ ਖੀਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਉੱਤੇ ਲੱਗਣਗੇ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਤਾਂ ਨੀਚਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬੇਬਾਕ ਹੋ ਬੋਲੇ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਝੂਠ ਸੁਆਰਥ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਨਾਨਕ ਨੇ ਰਾਜੇ ਸੀਂਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁੱਤੇ ਕਹਿ ਵੰਗਾਰਿਆ ਸੀ,

ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਪਲੂਸੀ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਮਿਠਤ ਨੀਵੀਂ ਨਾਨਕਾ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਸਿੰਮਲ ਦੀ ਗੱਲ ਰਾਹੀਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਫੁੱ-ਫਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਸੀ, ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

'ਛੋਡੀਲੇ ਪਾਖੰਡਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਰਣ ਵੰਡ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਨਕਾਰਿਆ ਸੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਅਰਦਾਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤਾਂ-ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਨਾਨਕ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਲਾ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਵਗਾਹ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਸੰਗਰਾਂਦ, ਮੱਸਿਆ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਚੰਦ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਦੋ ਇਕਾਦਸ਼ੀਆਂ, ਦੋ ਚੰਦੇ, ਚਾਨਣਾ ਐਤਵਾਰ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨੇ, ਦਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗਰਾਂਦ ਹੀ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? 'ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ' ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਵਣ ਦੇ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੇਕਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀ ਰਚਾਈ ਸੀ, ਡਾਂਗਾਂ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਸੂਰਜ ਵਲ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਆਪਸੀ ਝਗੜਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

'ਸੁੱਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਬੋਂ ਦੋਨੇ ਰੋਈ' ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਹੋਰਾ-ਫੇਰੀਆਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੈਰੁ ਵਿਰੋਧੁ ਮਿਟਾਵੈ' ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਸਮਝਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

'ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਟ ਨ ਪਾਵੈ' ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? 'ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ' ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ, ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਬੀਜਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਘਰ-ਘਰ ਅੰਦਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਦਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਰਤੇ ਜਜਮਾਨ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੱਖਣਾ ਮੰਗਣੀ ਸਿਖਾਈ ਸੀ, ਸੰਸਾਰੀ ਮੰਗਾਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਹਰ ਕੋਈ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਹੀ ਚਮਕਾ ਰਿਹਾ, ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲੈਣ ਲਈ ਦੌੜ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਕਈ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਦੱਸੇ ਕਿਸ ਪਛਾਣੀ ਹੈ? ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਹਿਮਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ ਅਨਦਿਨ ਕਿਸ ਨੇ ਗਾਉਣੀ ਹੈ? -ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 801-414-0171

ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ 'ਚ ਤਰਕ, ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)
 ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਹਿਰਾਂ ਚੱਲੀਆਂ। ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਚੱਲੀ 'ਰੈਨੇਸਾਂਸ' (14ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ) ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ, ਜਿਹਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਸਨ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ (1469-1539) ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਲਹਿਰ, ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਸੂਫੀ ਲਹਿਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਤਰਕ, ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ।

ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਤਰਕ: ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਹੀ ਤਰਕ ਜਾਂ ਦਲੀਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੁਨਰ-ਜਨਮ ਜਾਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਯੂਰਪ ਦਾ

ਡਾ. ਸੁਖਪਾਲ ਸੰਘੇੜਾ*
 dr.sukhpal.sanghera@gmail.com

ਅਤੀਤ ਤੇ ਉਦੋਂ ਦਾ 'ਅੱਜ' ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਐਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ, ਜੋ ਬੜੀ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਸਕਣ ਤੇ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ; ਐਸੇ ਨਾਗਰਿਕ, ਜੋ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਲੇ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਹਿਊਮੈਨਿਟੀਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਹਲੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਨ, ਪਰ ਚਰਚ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ, ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਤਰਕ ਦਾ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਵੀ, ਕਹਿਣੀ-ਕਰਨੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਸਦਕਾ, ਸਿਰਫ ਲੇਖਣੀ ਤੇ ਬੋਲਣੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤਰਕ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ/ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਕ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਇਹਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ।

ਕਰੀਬ ਹਰੇਕ ਤਰਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੰਨਿਆ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਤਰਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ; ਅਜਿਹੇ ਧਾਰੇ ਹੋਏ 'ਸੱਚ' ਨੂੰ ਤਰਕ ਦਾ ਅਹਾਤਾ (ਫਰਏ-ਮਸਿਏਸ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਤਰਕ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਬ ਦੀ ਮਜ਼ਹੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਤਰਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੁਗਾੜ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਤਰਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: (1) ਤਰਕ, ਜਿਹਦਾ ਅਹਾਤਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਤਰਕ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ; (2) ਤਰਕ, ਜਿਹਦਾ ਅਹਾਤਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਤਰਕ ਖੁਦ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਆਵੇ; (3) ਤਰਕ, ਜੋ ਸਣੇ ਅਹਾਤਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੇ ਸਿਰਫ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਮਾਨਵਵਾਦੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ

ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ

ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ ਰੱਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੋਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਖਾਸ ਕਰ ਉਚੇਚੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਸਿਆ, ਪੁੰਨਿਆ, ਸੰਗਰਾਮ, ਕੁੰਭ ਦੇ ਮੇਲੇ, ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸਮੇਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ/ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਰੋਵਰਾਂ 'ਚ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ ਰੱਬ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਹਿਜ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ,

ਜਲ ਕੈ ਮਜਨਿ ਜੇ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੋਡਕ ਨਾਵਹਿ॥ ਜੈਸੇ ਮੋਡਕ ਤੈਸੇ ਓਇ ਨਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਆਵਹਿ॥ (ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਪੰਨਾ 484)

ਭਾਵ ਜੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਡੱਡੂਆਂ/ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੂਫੀ ਕਵੀ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ ਵਿਅੰਗਮਈ ਤਰਕ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਪਾਤਛੇ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ,

ਜੇ ਰੱਬ ਨੂਤਿਆਂ ਧੋਤਿਆਂ ਮਿਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਡੱਡੂਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਹੂ। ਜੇ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਮੇਨ ਮੁਨਾਇਆਂ ਮਿਲਦਾ ਭੇਡਾਂ ਸੱਸੀਆਂ ਹੂ। ਜੇ ਰੱਬ ਰਾਤੀਂ ਜਾਗਿਆਂ ਮਿਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਕਾਲ-ਕਤੱਛੀਆਂ ਹੂ। ਜੇ ਰੱਬ ਜਤੀਆਂ ਸਤੀਆਂ ਮਿਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਡਾਂਡਾਂ ਖੱਸੀਆਂ ਹੂ। ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਬਾਹੂ ਨੀਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਛੀਆਂ ਹੂ।

ਕਈ ਥਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੀਰਥ/ਸਰੋਵਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ/ਪਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕ/ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸਰੋਵਰਾਂ 'ਚ ਸੰਗਰਾਮ, ਮੱਸਿਆ ਜਿਹੇ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੋ, ਕਿਉਂ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬਲਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ,

ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥ ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ॥ (ਪੰਨਾ 3)

ਭਾਵ ਜੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬਲਦ ਨੇ ਸਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਲਦ ਕਿਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ? ਜੇ ਉਸ ਬਲਦ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਇਹ ਬੇਅੰਤ ਧਰਤੀਆਂ ਕਿਸ ਆਸਰੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ? ਇੰਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੁਰ ਕਰਦੇ ਅਣਗਣਿਤ ਧਰਤੀਆਂ, ਭਾਵ ਪੁਲਾੜ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੈਪਲਿਰ, ਗੈਲੀਲਿਓ ਤੇ ਨਿਊਟਨ ਜਿਹੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਤੀ ਸਣੇ ਸਾਰੇ ਪੁਲਾੜੀ ਪਿੰਡ ਭਾਵ ਗ੍ਰਹਿ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਹੋਰ ਤਾਰੇ ਆਦਿ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਰਾਹੀਂ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਨੇ; ਸੋ ਕਿਸੇ ਬਲਦ ਜਾਂ ਝੋਟੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਅੱਜ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵਹਿਮਾਂ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਪਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕ ਪਖੰਡੀਆਂ, ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਹੱਥੋਂ ਲੁੱਟ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦਲੀਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂ?

ਸੱਚ ਲੱਭਣ ਤੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਤਰਕ

ਜ਼ਰੂਰੀ: ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਸੱਚ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਭੇਦ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛ ਸਕੀਏ। ਠੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਜਾਚ

ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੈਨੇਸਾਂਸ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਸੂਫੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇੱਕ ਨਾਇਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫੀ ਕਵੀ ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ (1630-1691)

ਅਕਸਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਠੀਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਹਿਮਾਂ/ਬੱਧੀ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੱਚ ਤਲਾਸ਼ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਝੂਠ, ਦੰਭ, ਪਖੰਡ, ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਨਿਤਾਰਾ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਤਰਕ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪਰਖ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ,

ਤਰਕੁ ਨ ਚਾ॥ ਭ੍ਰਮੀਆ ਚਾ॥ (ਪੰਨਾ 693)

ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਭਰਮ/ਅਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਰਚਾਈਆਂ; ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ। ਉਹ ਧਰਮਾਂ, ਫਿਰਕਿਆਂ, ਖਿੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਜਬਿ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ॥ (ਪੰਨਾ 661)

ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ?

ਮਨੁ ਸਚ ਕਸਵਟੀ ਲਾਈਐ ਤੁਲੀਐ ਪੂਰੈ ਤੋਲਿ॥ (ਪੰਨਾ 22)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਿ: ਕੋਈ ਵੀ ਲਿਖਤ ਵਿਗਿਆਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਤੱਤ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇ, ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਸੱਚਣੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ/ਪ੍ਰੇਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇ। 'ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ' ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਚੀਜ਼, ਵਰਤਾਰੇ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਜਾਂ ਨਿਰੀਖਣ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਕੜੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਲੱਭਣ ਲਈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ, ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਵੇਗ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ

ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਿ ਟੁਕਾਂ ਹਨ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਰਾਧਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰਕ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏਂ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ॥

ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਉ ਪਾਵਹਿ ਕਉਆ ਕੂਕਰ ਖਾਹੀ॥ (ਪੰਨਾ 332)

ਭਾਵ ਜਿਉਂਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਾਧ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਯਾਨਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ; ਤੇ (ਰਹਿੰਦਾ ਖੁੰਹਦਾ) ਕਾ ਕੁੱਤੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਵਿਚਾਰੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?

ਅੱਜ ਦਾ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਧ ਪ੍ਰਥਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ; ਭੋਜਨ ਚਾਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈਆਂ/ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ?

ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੀ ਨਹੀਂ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਏ ਤਨੁ ਪੀਤੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ॥ (ਪੰਨਾ 16)

ਭਾਵ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ ਤਾਂ ਖੁਸੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਧਿਆਂ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੁਰੇ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਣ।

ਇਹ ਟੁਕ ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਿ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਟੁਕ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭੌਤਿਕ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਭੋਜਨ ਤਨ ਤੇ ਮਨ-ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਕਿਆਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ; ਹੁਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਹੀ ਗੈਲੈਕਸੀਆਂ ਹਨ। ਐਸਾ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ॥ ਉਤਕ ਉਤਕ ਭਾਲਿ ਬਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥ (ਪੰਨਾ 5)

ਭਾਵ ਪਾਤਾਲ ਦੇ ਹੇਠ ਹੋਰ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਲੱਖਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਭਾਲਦੇ ਖੋਕ ਗਏ, ਅਸਫਲ।

ਖੰਡ ਪਤਾਲ ਅਸੰਖ ਮੈ ਗਣਤ ਨਾ ਹੋਈ॥ (ਪੰਨਾ 1283)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕੋਡ ਤੇ ਕੋਡ-ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਖੋਜ: ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਗੁੱਝਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਹੋਰ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਕੱਢ-ਪਾ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਾਂ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕੋਡ ਯਾਨਿ ਸੰਕੇਤ 'ਸ਼ਬਦ' ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਜੇ ਸਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਰਥ ਲੱਭ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕੁੰਜੀ ਵਾਂਗ ਵਰਤ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਜੰਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਜੰਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ।

ਇਹ ਕੋਡ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਸਿਰਜਣਹਾਰ; ਜਿਹਦੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ 'ਤੇ

ਗੁਣ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਲ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਜੰਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕੁੰਜੀ ਵਜੋਂ 'ਸਿਰਜਣਹਾਰ' ਨੂੰ 'ਮਾਦਾ' (ਮੈਟਰ) ਜਾਂ 'ਉਰਜਾ' ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਟੁਕਾਂ ਤੇ ਖਿਆਲ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ, ਬੋਕ ਵਿਚ ਧੜਾਧੜ, ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਗਿਆਨਕ ਟੁਕਾਂ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਵਟ ਜਾਣਗੇ, ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ 'ਚ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥ (ਪੰਨਾ 3)

ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਪਸਾਰ ਇੰਜ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦਰਿਆ ਫੁੱਟ ਤੁਰਨ। ਇਥੇ ਖੂਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਿਰਜਣਹਾਰ। ਜੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੂੰ 'ਉਰਜਾ' ਕਹਿ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਕਤ ਟੁਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਿ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖੁਦ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਉਰਜਾ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਉਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਣ ਜੋਗੇ ਅਣੂਆਂ (ਮਾਦਾ) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਟ ਗਏ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਕਈ ਬਾਰ ਪਸਰਿਓ ਪਾਸਾਰ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਇਕੁ ਏਕੰਕਾਰ॥ ਕਈ ਕੋਟਿ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਭਾਤਿ॥ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭ ਮਾਹਿ ਸਮਾਤਿ॥ (ਪੰਨਾ 276)

ਭਾਵ (ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਤੋਂ) ਕਈ ਵਾਰੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ, (ਆਪਾ ਸਮੇਟ ਕੇ) ਹਰ ਵਾਰ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ, ਫਿਰ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਕਤ ਟੁਕ ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਹਾਰ (ਜਾਂ ਪ੍ਰਭ) ਦੀ ਥਾਂ ਉਰਜਾ (ਜਾਂ ਮਾਦਾ) ਲਿਖ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਦਰੁਸਤ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਿਆਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੁੰਜੀ (ਸਿਰਜਣਹਾਰ=ਉਰਜਾ ਜਾਂ ਮਾਦਾ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੂਰੇ 'ਮੂਲਮੰਤਰ' ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ 'ਆਰਤੀ' ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤੋਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੂਜਨੀਕ ਅੰਗੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਆਦਿ ਰੱਖ ਕੇ ਘੁਮਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਰੀਤ ਨੂੰ ਆਰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਸੰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਰੀਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ, ਹੋ ਰਹੀ ਆਰਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ,

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥ ਯੂਪੁ ਮਲਆਨਲੋ ਪਵਣੁ ਚਰਵੇ ਕਰੇ ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੁਲਤ ਜੋਤੀ॥ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ॥ ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ॥ (ਪੰਨਾ 663)

ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਅਸਮਾਨ ਥਾਲ ਹੈ, (ਜਿਸ ਵਿਚ) ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਦੀਵੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜਿਵੇਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਮੋਤੀ ਹੋਣ। ਮਲਯ (ਅਨਲੋ) ਪਰਬਤ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹਵਾ (ਯੂਪ ਰਹੇ) ਯੂਠ ਤੇ ਚੌਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ (ਕੁਦਰਤੀ) ਬਨਸਪਤੀ ਇਸ ਜੋਤ (ਆਰਤੀ) ਲਈ ਫੁੱਲ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ (ਕੁਦਰਤ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

*ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ, ਪਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂ ਐਸ ਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ

ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਵਿਸਥਾਪਨਾ ਰਾਹੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਜਿਹੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਾਏ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਮਨੁੱਖ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਨੀਵਾਂ, ਨਿਤਾਣਾ, ਗਰੀਬ, ਮਸਕੀਨ, ਦਾਸ ਆਦਿ ਆਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੁਲਮ, ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਕਰਵਾਇਆ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਡੰਡੇ ਦੀ ਥਾਂ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਰਾਹੀਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈਰਾਰਕੀਕਲ ਸਟਰਕਚਰ (ਲੜੀਵਾਰ ਢਾਂਚੇ) ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਸਟੇਟ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਚਲਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਵੀ ਸੂਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ (ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਵੀ) ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਲੋਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਜਿਹੀਆਂ ਲੜੀਵਾਰ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਸੰਗਠਨਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਣਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜੀਵਾਰ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਗਠਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਹੈਜ਼ਮੋਨਿਕ ਕੰਟਰੋਲ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਖੇਤਰ। ਇਥੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ (ਮੁਕਤੀ) ਲਈ ਸੋਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੁਕਤੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਪਰਿਵਾਰ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੋੜਨਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। “ਸਿਧ ਛੁਪ ਬੈਠੇ ਪਰਬਤੀ, ਕਉਣ ਜਗਤਿ ਕਉ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ।”

ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਤਾਂ ਬਗਾਵਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੱਧਯੁਗੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਐਸੀ ਜੁਗਤ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ (ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਵੀ) ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਲੋਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਜਿਹੀਆਂ ਲੜੀਵਾਰ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਸੰਗਠਨਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਣਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜੀਵਾਰ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਗਠਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਸਾਮੰਤ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਧਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪਰਮ ਪਿਤਾ, ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਿਰਫ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਤੇ ਪਤੀ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੇਤ ਵਿਚ ਜਗੀਰਦਾਰ/ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਜਵਾੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮਾਜਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਿਰਫ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਰਾਜੇ ਤੇ ਰੰਕ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਸੂਦਰ, ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ-ਸਭ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਹ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਸਿਰਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ ਇਸ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਸਾਮੰਤਸ਼ਾਹੀ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ।

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ‘ਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਰਜਨ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਵੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ

ਰਾਜ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕੁਲ ਦਾ ਸਰਬਨਾਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?” ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿਜੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨੈਤਿਕਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਯੁੱਧ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਯੁੱਧ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਸ਼ੱਤਰੀ

ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਰਮਾਇਣ ਦੇਖ ਲਓ। ਬਾਲਮੀਕ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਉਤਰ ਕਾਂਡ ਦੇ 73ਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਜੁਆਨ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਕਰੋਧੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੁਕਰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸੂਦਰ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰ ਕੇ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੂਦਰ ਨੂੰ ਤਪ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਰੱਬ ਦੀ ਕਰੋਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਰਾਜਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਦਰ ਸ਼ੰਭੁਕ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨੈਤਿਕਤਾ ਉਚ-ਨੀਚ ‘ਤੇ ਉਸਰੇ ਜਾਤੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾ ਸਬੰਧ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਹੈ; ਉਚ-ਨੀਚ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੂਦਰਾਂ ਦੀ ਵਰਜਨਾ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਵੱਡੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੇ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਦੇ ਉਲਟ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ, ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਜਿਹੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ‘ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤਰਕ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਈਚਾਰਕਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦ ਨੇ ਮੱਲ ਲਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤਰਕ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕ ਦਾ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਰੂਪ ਕੰਮ ਆਇਆ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਲਈ ਤਰਕ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਰਹਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੈਤਿਕ ਮੂਲ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਤਰਕ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਤਕਨੀਕੀ-ਆਰਥਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਸਰਬਵਿਆਪਕਤਾ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਪੱਛਮੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਪੈਦਾਵਾਰ ਅਤੇ ਖਪਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਹ ਤਰਕ-ਆਧਾਰਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ ਸਾਡਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਬਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੁਲ-ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਜੰਡਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ

ਭਾਵ ਅਨਜਾਣ ਲੋਕ ਤੇਰੀ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਆਰਤੀ ਹੈ; ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕੂੜ ਅਭੰਬਰ ਹਨ।
ਸਿੱਟੇ: ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਸਣੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਬਾਣੀ-ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਤਰਕ ਨੂੰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ/ਅਨਜਾਣੇ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ। ਤਰਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ; ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹਨ; ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਅਹਾਤੇ ਵਾਲਾ ਤਰਕ ਵੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸਿੱਧਾ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰਕ ਦੀ ਇੱਕ ਕਰਮਾਤੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ,

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲਮੰਤਰ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲਮੰਤਰ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕੁਦਰਤੀ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਤਰ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਤਰਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੈਨੈਸਾਂਸ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੂਰੂ ਕੀਤੀ ਲਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੀ? ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਲਈ ਕਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ? ਤੇ ਕਿਉਂ ਬਾਹਰਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੈ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬੱਲੇ ਸੋਟਾ ਫੇਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੁੱਛਾਂਗੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਿਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਤਰਕ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਸਥਿਰ, ਸਥਾਈ, ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ‘ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ’ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਤੂ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਜੋਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਸੂਦਰ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਪਰ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ/ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੂਦਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ/ਤਾਰਕਿਕ ਹੁਕਮ ਸਮਝ ਕੇ ਅਪਨਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੈਂਸਰੀ ਡੈਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਇਸ ਸੈਂਸਰੀ ਡੈਟੇ ਦੀ ਆਪਣੇ ਚਿਹਨਕ ਰੂਪਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਸੱਚ ਹੈ, ਕੀ ਝੂਠ ਹੈ? ਕੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਕੀ ਬੁਰਾ ਹੈ? ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ? ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਸ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਰਮਿਤ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜੁਆਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ, ਉਸ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਬੰਦ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਸ ਲਿਖਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈ-ਬੁਰਿਆਈ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਤਰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਆਦਿ ‘ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ‘ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ’ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਇਸੇ ਰਾਜਨੀਤਕ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੋਕਾਰ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਲਹਿਰ ‘ਚ ਤਰਕ, ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਵਿਚ) ਕੈਸੀ ਸੁੰਦਰ ਆਰਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ! ਇੱਕ-ਰਸ ਜੀਵਨ-ਰੋ ਵਿਚ ਆਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।
ਭਾਵੇਂ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਕਤ ਟੁਕਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਭੌਤਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸੱਚਾਈ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਪਾਖੰਡ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੁਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਿ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਸਿਰਜਣਹਾਰ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਮਾਦਾ ਤੇ ਮਾਦੇ ਦੇ ਨਿਯਮ’ ਵਰਤ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਵਿ ਸੁਧਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਿ ਬਣ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ।
ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਦਾ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਰਤੀ ਦੇ ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ‘ਬਾਲ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਰਤੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।’
ਇਹੀ ਮਜ਼ਾਕ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਬਣੇ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਨਾਮੁ ਤੇਰੇ ਆਰਤੀ ਮਜਨੁ ਮੁਰਾਰੇ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ॥
(ਪੰਨਾ 694)

ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਯੂਰਪ (ਤੇ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ) ਨੂੰ ਮੱਧਕਾਲ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ।” ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੂਰੂ ਕੀਤੀ ਲਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੀ? ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਲਈ ਕਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ? ਤੇ ਕਿਉਂ ਬਾਹਰਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੈ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬੱਲੇ ਸੋਟਾ ਫੇਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੁੱਛਾਂਗੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ।

(ਚਲਦਾ)

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ-2

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਈਦ ਆਰਿਫ ਰਹਿਮਾਨ ਗਿਲਾਨੀ 17 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਉਪਰ ਕਥਿਤ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਤੁਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 22 ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਝੇ ਹੇਠ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਧੜਲੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਜ਼ੀਮ ਬੇਖੋਫ਼ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਨ। ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਿੱਤਿਆ ਰਾਮਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮੋਈ ਨੰਦਿਨੀ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਗਿਲਾਨੀ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਬੰਦੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ...। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੁਹਾਡੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ?

-ਮੈਨੂੰ ਆਰਿਫਾ (ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਜੁਰਮ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, 'ਤੇਰਾ ਸ਼ੋਹਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ; ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ, ਤੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਬਿਹਤਰ ਇਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾ।' ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਡਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੰਦ ਮਿੰਟ ਗੱਲ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਦੋ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਆਰਿਫ ਨੂੰ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਯਾਦ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀ ਉੱਜ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਰਿਫ ਇਕਦਮ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਉਥੇ ਸੌਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਖੁਰਦੁਰਾ ਕੰਬਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।' ... ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਮਾਂਡੋ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਰਾਈਫਲਾਂ ਤਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ; ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਮੰਨੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ, ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੈਲੇ ਦਿਖਾਏ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਏ ਸਨ- 'ਯੇਹ ਸਬ ਤੁਮਹਾਰੇ ਘਰ ਸੇ ਮਿਲਾ ਹੈ।' ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 9/11 ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਕਤ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਟਾਈਮ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਉਪਰ ਜੋੜੇ ਟਾਵਰਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਪੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਜਾਂ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਓ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?' ... ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਦੇ ਘਰ ਜਾਓ... ਉਹ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ।

ਉਹ ਬਹੁਤ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਸਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗਿਆ ਮਿਲਿਆ, ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਸੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਚਾਹ ਡੋਲ ਦਿੱਤੀ, ਇਕ ਹੋਰ ਨੇ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਦਾਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ... ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਿਪਸੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਇਥੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕਤ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼ੌਕਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ; ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਮੈਨੂੰ 'ਪੋਟੋ' (ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਰੋਕੂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ) ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਕੀ ਸ਼ੌਕਤ ਅਤੇ ਅਫਜ਼ਲ ਨੂੰ ਵੀ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ?

-ਹਾਂ, ਇਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ। ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜਿਪਸੀ ਵਿਚੋਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਕਾਹਦੀ ਬਦਬੂ ਹੈ?'

ਇਕ ਪੁਲਸੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, 'ਇਸਕੋ ਨਹਿਲਾਨ'। ਇਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਸੀਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਪਰ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਦਬੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਮੇਰੇ

ਬਾਬਤ ਵੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਮਖੌਲ ਵੀ ਉਡਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਜਣੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਲਾਲਤ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਲਫ ਨਗਨ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਜੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਫਿਰ ਤਾਂ ਇਹ ਅਬੂ ਗਰੈਬ ਜੇਲ੍ਹ (ਗੁਆਟੇਨਾਮੇ ਖਾੜੀ ਵਾਲੀ ਬਦਨਾਮ ਜੇਲ੍ਹ) ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ?

-ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਤਾਂ ਆਮ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਫਦਰਜੰਗ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸੁੰਨ-ਮਸਾਨ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਸੀ। ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਫਾਰਮ ਭਰਿਆ, ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਬਸ ਐਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਬਹੁਤ ਦਬਾਓ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਰਮਲ ਸੀ। ਬੀ.ਪੀ., ਨਬਜ਼ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸਹਿਜ, ਚੋਟਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ। ਜਦਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖੜ੍ਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ (16 ਦਸੰਬਰ) ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਮੰਦਿਰ ਮਾਰਗ ਦੇ ਇਕ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਏ.ਸੀ.ਪੀ. ਰਾਜਬੀਰ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਾਹਰ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ?'

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?' ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਿਖਾਈ। ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੀਵੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਹਨ; ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਉਹਦਾ ਘਰ ਮੰਦਰ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਹੈ? ਰਿਮਾਂਡ ਆਰਡਰ ਗੁੜਗਾਓ ਦੱਸਦਾ ਹੈ?

-ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੰਦਿਰ ਮਾਰਗ ਹੀ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਸੇ ਕੁ-ਜੋੜਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਰਮਿਆਨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁੜਗਾਓ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਨੇ ਕਿਉਂ ਬੋਲਿਆ? ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

-ਉਹ ਐਨੇ ਤੁਨੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁੜਗਾਓ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ।

ਕੀ ਅਫਜ਼ਾ (ਸ਼ੌਕਤ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਬੀਵੀ) ਵੀ ਉਥੇ ਸੀ?

-ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੋਧੀ ਕਾਲੋਨੀ ਲੈ ਗਏ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੌਕਤ, ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਅਫਜ਼ਲ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਇਕੋ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਫਿਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨਿਓ, ਲੇਕਿਨ ਸ਼ੌਕਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਚਿਹਾਈ ਹੋ

ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ; ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਪੋਟੋ' ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਫਜ਼ਾ ਵੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਸੀ; ਉਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਡੇ ਕੰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਉਹ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਵਿਲਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਰਹਿਮਾਨ ਭਾਈ', ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ 16 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਸਦਰਮੁਕਾਮ ਲੈ ਗਏ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਚਾਹ ਸਮੇਂ ਕਰਾਕਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਲਿਜਾਏ ਰਹੇ। ਅਫਜ਼ਲ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕਤ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰਿਫਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ

ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ - ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜਾਅਲੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਘੜਿਆ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁਧ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਘੜਿਆ?

-ਸੋਲਾਂ ਨਵੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਆਰਿਫਾ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੋਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਉਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਲਏ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਪੰਚਨਾਮੇ ਉਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਏ, ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਰ ਪੰਨੇ ਉਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਜਾਅਲੀ ਹੈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

17 ਦਸੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਈਦ ਸੀ। ਬਿਲਾਲ ਘਰੋਂ ਬਿਰਿਯਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆਇਆ। ਅਫਜ਼ਲ, ਸ਼ੌਕਤ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਚੁਕੋਨੇ ਕੀਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਸ਼ੌਕਤ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਹਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ।'

ਤੀਜੇ ਜਾਂ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤਸੀਹੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੀਹੇ ਅਤੇ

ਜ਼ਲਾਲਤ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਮੇਰੀ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲਸੀਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਦੇਰ ਰਾਤ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਲੈਂਦੇ। ਫਿਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ 14-15 ਅਫਸਰ ਮੈਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਹੀ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਜਾਂ ਸਾਊਂਡ ਪਰੂਫ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਠੜੀ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸਿਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਇਕ ਰਾਤ 2 ਕੁ ਵਜੇ ਪੁਲਸੀਏ ਮੇਰੀ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬਕਵਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਜਣਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੁਸਲਾ ਨਹੀਂ

ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।' ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕੋਨੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਖੜਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪਖਾਨਾ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਬੋੜੀ ਲਗਾਈ ਰੱਖਦੇ। ਕੋਠੜੀ ਨੂੰ ਜੰਦਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਅਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦੇ। ਪਖਾਨੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਅਸ਼ੋਕ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੈ। ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ।' ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਖ ਲਓ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਝੂਠੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਈ ਹੋਣ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਯਕੀਨ ਰਿਹਾ?

-ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਸੀ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸ਼ੌਕਤ ਅਤੇ ਅਫਜ਼ਲ ਇਕੱਠੇ ਤਾਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਦਾ ਇਹੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਖਿਰਕਾਰ ਮੈਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ;

ਲੇਕਿਨ ਕਈ ਵਕਤ ਐਸੇ ਵੀ ਆਏ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਦਿਨ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਤ। ਕੋਠੜੀ ਅੱਗੇ ਕੰਬਲ ਲਟਕਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਅ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦੀ। ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬਲਬ ਦੀ ਲੋਅ ਪੁੰਦਲੀ ਜਿਹੀ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੰਬਲ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੁਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਪਿਆਲਾ, ਗਲਾਸ ਤੇ ਬਾਲਟੀ ਭੇਜੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਤ ਲੈਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਘੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋੜਨ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕਾਣੇ ਲਗਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ।

ਮਤਲਬ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ?

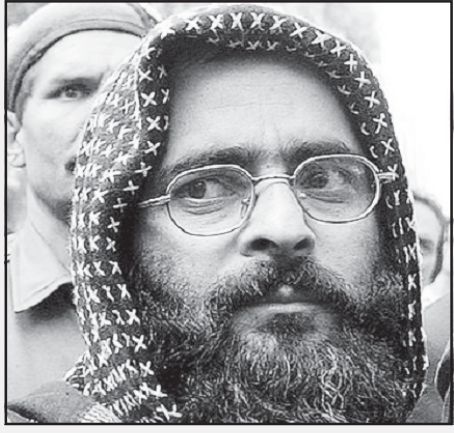
-ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਲਈ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਗਰੋਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨੇ ਮਾਹਿਰ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਉਹ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਰ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਣ ਸਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਕੋਲ ਭੁੱਜੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਡਾਂਟਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸਲੂਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਲਾਗੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸ਼ੌਕਤ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਫਸਰ ਭੜਕ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, 'ਲਿਖ ਕਰ ਲਾਨੀ ਪਤੇਗੀ ਕਯਾ'। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ, ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੰਮੀ ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਕਬੂਲ ਬੱਟ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਸਿੱਧਾ ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਫਜ਼ਲ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕਤ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਵਾਰ ਜੱਜ ਐਸ.ਐਨ. ਚੀਗਰਾ ਨਾਲ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਅਫਜ਼ਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਧਾਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੱਜ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੁਣ ਰੋਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ ਸੀ!' ਉਸ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਸੀ।

ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ, ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਫਜ਼ਲ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕਤ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿਛਲ ਝਾਤ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਛੇ ਇੰਚ ਸਰੀਰੇ ਦੀ ਕੁੱਟ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਲਈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। (ਸਮਾਪਤ)

ਐਸ.ਏ.ਆਰ. ਗਿਲਾਨੀ

ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ

ਦੇਗੇ। ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਸ਼ੌਕਤ ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਫਜ਼ਲ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ; ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, 'ਯੇਹ ਮਰੇਗਾ'। ਅਫਜ਼ਲ ਦਾ ਭਾਈ ਹਿਲਾਲ ਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ-12

ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)

ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਦੇ ਮਾਲੇਗਾਉ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇੜੀ ਦੇਰੀ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਦੀ ਨਿਗਰਾਨ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਈ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ' ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੇ 70 ਸਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚ ਭਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਸਨ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

25-27 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ, ਜੋ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਬਾਰੀਕੀ 'ਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਗਨੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਸ਼ੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਲ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਸਕੂਲ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ।" ਪੁਰੋਹਿਤ ਇਸ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਅੱਲ੍ਹਤ ਵਰੋਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਚਿੰਗ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। 2005 ਵਿਚ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਸੰਪਰਕ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸ਼ਾਖਾ ਫੌਜ ਦਾ ਸੂਹੀਆ ਵਿੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਫੌਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਇਸ ਮੇਲਜੋਲ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 16 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਮਾਲੇਗਾਉ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਫਸਰ ਮੇਜਰ ਰਮੇਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਕੋਲ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਾਲੇਗਾਉ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਲਈ ਨਾਸਿਕ ਦੇ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਤਿੰਨ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ।

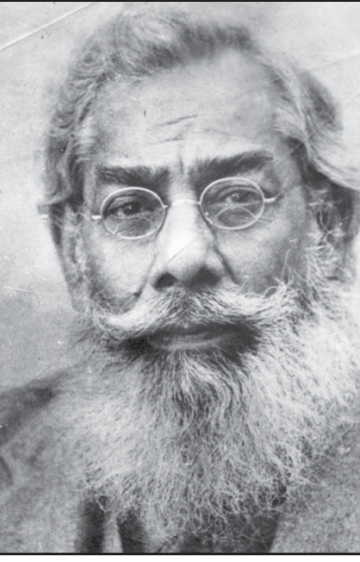
ਜਦ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡੀ. ਕੇ. ਕੁਲਕਰਨੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਕੂਲ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਰਿਟਾਇਰਡ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਐਸ. ਐਸ. ਰਾਇਕਰ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। 'ਪੁਰੋਹਿਤ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਐਸ. ਐਸ. ਰਾਇਕਰ ਨਾਲ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।' ਕੁਲਕਰਨੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਧੜੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਇਕਰ ਜੋ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸੂਹੀਆ ਦਸਤੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਪਿਛੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸਾਫ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਵਲੋਂ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ.) ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੌਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬੜੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਵੈਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਝਾਮ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸ਼ੈਡੋ ਆਰਮੀਜ਼' (ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲਸ਼ਕਰ) 'ਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਤਕੀ 'ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ' ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਫਰੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੇ ਜੋ ਟੋਪਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਿਚ ਪੁਰੋਹਿਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਕੂਲ ਐਨਾ 'ਫਾਇਦੇਮੰਦ' ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਐਸੇ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਰੰਗਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਰੁੱਤੋਂ ਰਾਈਫਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 'ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ' ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਐਸੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਅੱਡੇ ਹਨ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਜਕੜ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੋਧਿਆਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਘਿਉ-ਖਿਚਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

'ਨਾਸਿਕ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਾਗਪੁਰ ਸ਼ਾਖਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ', ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਦੱਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ 'ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ।' 'ਇਹ ਸਕੂਲ ਡਿਫੈਂਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਹਿੰਦੂਤਵ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਝਰੋਖੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਬਕ ਵਾਂਗ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ।' ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਲਈ ਅਹਿਮ ਸਿਖਲਾਈ ਮੈਦਾਨ ਬਣ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ 2001 ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਨਾਗਪੁਰ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚ

ਕੇਸ਼ਵ ਵਾਘ, ਯੋਗੇਸ਼ ਵਿਦੁਲਕਰ, ਗੁਰੂਰਾਜ ਜੈ ਰਾਮ, ਤੁਪਤੋਵਰ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਪਾਂਸੇ ਨੇ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨਾਗਪੁਰ ਸ਼ਾਖਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਸਿਕ ਵਿਚ 6 ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁੱਖ ਸਕੂਲ ਪਿਛੋਂ ਜੂਨ

1937 ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਡਾ. ਬੀ.ਐਸ. ਮੁੰਜੇ।

1996 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਲਾਇਆ ਸੀ। 15 ਨਵੰਬਰ 1999 ਨੂੰ ਨਾਗਪੁਰ ਸਕੂਲ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ 2001 ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਪੂਨੇ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਨੇਵੀ ਅਫਸਰ ਐਸ. ਆਰ. ਭਾਣੇ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਨਾਲ 1996 ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਦਿ ਹਿੰਦੂ' ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ 3 ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਛਪੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਣੇ, ਜੋ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ, ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, 'ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕੈਂਪ

ਜਦੋਂ ਨਾਂਦੇਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨਾਗਪੁਰ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਤੀਸ਼ ਸਾਲਪੇਕਰ ਸਾਫ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ, ਭਗਵੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 2001 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਮਾਰਤ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਸਾਰੀ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੈਂਪ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ। 'ਸਾਡੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ 100-115 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਵਿਚ 10-15 ਦਿਨ ਹਿੰਸਾ ਲਿਆ। ਸਿਖਲਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਅਜੇ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਖਲਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।'

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਿਰਕੂ ਸਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੋਢੀ ਡਾ. ਬੀ. ਐਸ. ਮੁੰਜੇ ਨੇ 1930ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਯੂਰਪ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਣਾਈ। ਮੁੰਜੇ 1927 ਤੋਂ 1937 ਤੱਕ ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਅਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਮੋਢੀ ਕੇ. ਬੀ. ਹੈਡਗਵਾਰ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਬੇ ਹੇਠ ਪਿਸ ਰਹੇ ਹਨ: 'ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ

ਨਾਸਿਕ ਵਿਚ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਝਲਕ।

ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਵਲੋਂ ਨਾਂਦੇਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ 2006 ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਇਹ ਧਮਾਕਾ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਲਕਸ਼ਮਨ ਰਾਜ ਕੋਂਦਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਰੇਸ਼ ਸਥਾਨਕ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਆਗੂ ਹਿਮਾਂਸੂ ਪਾਂਸੇ ਨਾਲ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਕਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਮਾਰੂਤੀ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਤਕਾ ਖੇਡਣ, ਕਰਾਟੋ, ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਛੱਤਪਾ ਦੌੜ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਫਸਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਣੇ ਨੇ ਏ. ਟੀ. ਐਸ. ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਕੈਂਪ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਸਤਾਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਤਾਕਤਵਰ ਮਸ਼ੀਨ ਗੰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਦਾਬਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾਵਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਦਾਬਾ।' ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਦਾਬੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ, ਖਾਸ ਕਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਤਾਲਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮਾਰਜੀਆ ਕਾਮੇਲਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ

ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਲਸ਼ਕਰ

ਧੀਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਝਾਮ

ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਲਾਹ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਡਿਕਟੇਟਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਦਰਮਿਆਨ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਝੁਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। 'ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਥਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।' ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ' ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੇ ਹੀ ਮੁੰਜੇ ਨੂੰ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੁੰਜੇ ਨੂੰ 1931 ਦੀ ਗੋਲ ਮੇਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਠਹਿਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਾਂਸ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 15 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 24 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਰੋਮ ਵਿਚ ਪਤਾਅ ਕੀਤਾ।

ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਮੁੰਜੇ ਰੋਮ ਦੀ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਿਲਟਰੀ ਕਾਲਜ, ਸੈਂਟਰਲ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਆਫ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਦਿ ਫਾਸਿਸਟ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਲਿਲਾ ਤੇ ਅਵਾਨਗੁਆਰਦਿਸਟੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੌਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਇਟਲੀ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਗਰੁੱਪ ਓਪੋਰਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬਲਿਲਾ (ਓ. ਐਨ. ਬੀ.) ਦੀਆਂ ਉਪ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਸਭਾ ਆਗੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦੀ ਸੋਚ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਭਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਮੁੰਜੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਬਲਿਲਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਪਾਏ ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਟਲੀ ਦੀ ਫੌਜੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਚਾਰ ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਤਾਲਵੀ ਲੋਕ ਆਮ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਹਿਜਪਸੰਦ ਅਤੇ ਅਸੈਨਿਕ ਸਭਾਅ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਨਾ ਦੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬਲਿਲਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ... ਇਟਲੀ ਦੀ ਫੌਜੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ...ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।...ਭਾਰਤ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਫੌਜੀ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਬਨਾਉਣੀ ਵਖਰੇਵਾਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਖਤਮ ਹੋ ਸਕੇ।'

18 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੁੰਜੇ ਨੂੰ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਉਸ ਨੂੰ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6:30 ਵਜੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਦਰ-ਮੁਕਾਮ ਪਲਾਜ਼ੇ ਵੈਨੇਜ਼ੀਆ ਵਿਖੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੁੰਜੇ ਦੇ 20 ਮਾਰਚ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿਲ 'ਚ ਐਨ ਸਹੀ ਵਕਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਇਹ ਮਹਿਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਹਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਨਾਬ ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਹਾਲ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 29 'ਤੇ)

ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਵਲ 'ਦਰਬਾਰਿ-ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬੇਪਨਾਹ' ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਨਵੇਂ ਉਸਰਦੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਬਸਤਰ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਮਸ਼ਗੂਲ ਹਨ। ਉਹ ਸਬੱਬੀਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਮਿਥ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਪੇਚੀਦਾ ਪਰਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਆਫਤਾਬ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅੰਜੁਮ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਖਵਾਬਗਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਖੰਡਰ ਹੋਈਆਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕਾਲੀਨ ਵਿਛਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲੀਨ ਬੇਦਿਲਾਸਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲਾਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸੇਬ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਉਂਦਾ ਜੰਨਤ ਅਤੇ ਜਹੰਨਮ ਵਿਚਾਲੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੁਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਇਹ ਅੰਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਦਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ, ਲਾਵਾਰਿਸ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੰਦਾਂ ਵਡੇਰੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਦਬੀਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਪੰਥ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ (ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ) ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੈਲ ਪੰਜਾਬ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦਾ ਕਰੀਬ ਲੱਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਾਗਾ ਨੇ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਸਮਾਂ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਹੀਆ ਮਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਚੋਖਾ ਬਰੂਦ ਜੋੜਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਅਵਾਮੀ

**ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ
ਤਰਜਮਾ: ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ**

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਾਹੀਆ 'ਅਵਾਮੀ ਇਲਜ਼ਾਮ-ਪੱਤਰ' ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਬੇਕਿਰਕ ਬਗ਼ਾਵਤ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹਕੂਮਤ 'ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਅਤੇ ਅਮਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਵਾਲਾ ਮਿਆਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਜਹਾਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਦਾਦ ਸਦਾ ਗੂੰਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਨੁਮਾ ਜਹਾਦ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਗਾ ਇਕ ਵਾਰ ਗੋਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਆਸਟਰੇਲਿਆਈ ਮੂਲ ਦੀ ਹਿਪੀ ਜਨਾਨੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤੰਤੋ ਘਾਹ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿੰਡੀ ਸੀ (ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ੈਰਲਟ ਸੀ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਲਿੰਡੀ ਹੀ ਮੰਨ ਕੇ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਲਿੰਡੀ ਨੂੰ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦੀ ਗੂੰਜਾਇਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਨਾਗਾ ਆਪਣਾ ਇਕਲੌਤਾ ਵਾਲੀ-ਵਾਰਿਸ ਸੀ। ਨਾਗਾ ਦਾ ਬਾਪੂ ਅਸਰਦਾਰ ਆਦਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਨਾਗਾ (ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਛੇੜੀ ਆਮਦ ਸੀ) ਦਾ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖਟਾਸ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਾਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਓਹਲਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਤਾਰਾਂ ਹਿਲਾਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਆ ਦੇ ਹਮਰੁਤਬਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਆਖਰ ਲਿੰਡੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਲਿੰਡੀ ਨੇ ਚਿਹਾ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਪਰਥ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ ਫੜ ਲਈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਗਾ ਨਾਲ ਰਸਮੀ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਗਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਚੋਖੀ ਲਗਾਮ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਲਈ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਗਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਕਾਰਕੁਨ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਬਤ ਸ਼ੇਰ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ। ਨਾਗਾ ਇਮਦਾਦ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਂਝ-ਭਿਆਲੀ ਪੈ ਗਈ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਾਗਾ ਨੂੰ ਸਾਥੋਂ ਮਿਲੀ ਅਗਾਊਂ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭੁਸ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਅੰਗ ਸੀ, ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਸਾਂ। ਉਹ ਸਾਡਾ ਆਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਚਿਪੋਰਟਿੰਗ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਹਿਰ ਵਜੋਂ ਬੇਹੱਦ ਮੰਗ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਿਊਰੋ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਗੂੰਜਾਇਸ਼ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗਾ (ਇਕ ਰਾਤ ਦੀ ਸੇਜਦਾਰੀ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਲੀਹੇ ਪੈਣ ਲੱਗਾ) ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੰਮੀ ਸੋਚ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਣ ਵਿਚ ਸਮਝਦਾਰੀ ਲੱਗੀ। ਮੇਰੇ ਸਹਿਕਰਮੀ ਆਰ. ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਂਝ ਲਿਆ। ਆਰ. ਸੀ. ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜੋੜੀ ਚੋਖੀ ਜੰਮੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ, ਕੋਝਾ ਮਜ਼ਾਕ, ਰੌਕ ਐਂਡ ਰੋਲ ਮੌਸਿਕੀ ਦੀ ਦੀਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਬਲੂਜ਼ ਮੌਸਿਕੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਗਾ ਨੇ ਕਦੇ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਗਲਪਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਮੂਜ਼ਬ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਦਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਖਿਆਲਾਤ ਬਦਲ ਲਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਯਕੀਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਨਜ਼ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ 'ਬਸਤੀਵਾਦ ਦਾ ਹਲਕਿਆ ਕੁੱਤਾ' ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਲੇ 'ਆਰਚੀਜ਼' ਦੀਆਂ ਕੌਮਿਕਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ।

ਆਖਰੀ ਡੱਬਾ ਨਾ ਤਾਂ ਫਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੜ੍ਹ ਦੀਆਂ 'ਬਰਾਮਦੀਆਂ' ਵਾਲਾ। ਇਹ ਹਿਉਲੈਟ-ਪੈਕਰਡ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਕਾਰਟਰਿਜ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਨ, ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਕ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਪਰਤਣ ਵੇਲੇ ਮੁਸਾ ਉਸ ਕੋਲ ਰੱਖ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਯਾਦਦਾਸਤ ਦਾ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਡੱਬਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਲਿਫਾਫਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਤਰਾਂ। ਇਕ ਰਪਟ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਲੋਵਿਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਪੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਮਘਟਾ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨੋ ਗੋ ਜ਼ੋਨ (ਮਨਾਹੀ ਖੇਤਰ) ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਵਾਲੀ ਪੀਲੀ ਪੱਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫੋਟੋ ਦੀ ਕੰਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਕਸ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਰੋਬੋਟ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੈਮਰਾ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਬੋਟ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਖਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬੀਵੀ ਦੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ

ਕਸ਼ਮੀਰ, ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ

ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਦਰਬਾਰਿ-ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬੇਪਨਾਹ' ਦਾ ਪੰਜਾਬ

ਵਾਲੀ ਪੂਰੀ ਮਿਸਲ ਸੀ। ਮੁਸਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਟਕੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ ਉਤੇ ਪਨਾਹ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ (ਜੋ ਕਿਸੇ 'ਭਰਾ' ਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ) ਨਾਲ ਉਹ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਲੋਵਿਸ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਆਦਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਰਧ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ (ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਪੱਖੋਂ) ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਿਰਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਝੁਕਾਅ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿਜਰਤ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖਫਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦਫਤਰ ਮਿਸਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ

ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਵਾਰ ਕਮੀਜ਼ (ਖਾਨ ਸੂਟ) ਪਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਖਾੜਕੂ ਬਣ ਕੇ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਓ. ਜੀ. ਡਬਲਯੂ. (ਓਵਰਗਰਾਊਂਡ ਵਰਕਰਜ਼) ਵਜੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

"ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ? ਓਹ ਚਾਹੇ ਫੌਜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖਾੜਕੂ?" ਮੁਸਾ ਇਹ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ।

"ਆਏ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਦਿਖਾਈ

ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੇੜਦੇ ਸਨ, "ਓ ਯਾਰ ਮੈਂ ਕੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਜਿਹਾ ਮੁਸਾਫਰੀ ਦਾ ਕਾਰਗੁਜ਼ਰ ਆਂ?" ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਫਿਕਰਾ ਸੀ। "ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਜਹਾਦੀਆਂ ਦਾ ਵਕਤੀ ਕਿਆਮ ਐ, ਕਿ ਨਈਂ? ਥੋੜੀ ਅਸਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਾਂ ਜੰਨਤ ਐ, ਜਿਥੇ ਥੋੜੀਆਂ ਹੁਰਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਉਡੀਕੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਸਫਰ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਆਂ।" ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜੰਨਤ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਆਖਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ (ਆਮ ਤੌਰ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸੀ) ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਪੈਰਾਡਾਈਜ਼ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਜੋਂ ਕਰਦਾ।

ਲੇਖਕ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਤਰਜਮਾਕਾਰ ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ।

ਮਿਸਲਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚੋਂ 1984 ਪਿਛੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰਲਗਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬੀਵੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਚੌਖਟੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ-ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਸਰਗੋਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੀਵੀ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾ ਉਸ ਦੀ ਬੀਵੀ ਕਦੇ ਭੁਲਾ ਸਕੀ, ਜੋ ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਨਾਹ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੂੰਜਾਇਸ਼ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਨਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਓਹ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦਾ ਨਫਾਸਤੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਰਕਾਰ ਸੀ।" ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਮੁਸਾ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। "ਕੁਝ ਨਫਾਸਤੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਤੇ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ। ਜੇ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਦਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਓਹ ਹਾਲੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਏਸ ਮਹਾਨ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਇਹ ਤਵੱਕੋ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਆ, ਕਿ ਨਈਂ?"

ਮੁਸਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਗਿਰਗਿਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੱਗ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 'ਮੋਨਾ' ਸਿਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਮੁਨਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਮੁਤਾਬਕ ਬੱਜਰ-ਕੁਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੁਸਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੌਡਜ਼ਿਲਾ ਕੋਲ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਗਾਵਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਜਾਂ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਹਮਦਰਦਾਂ" ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਨ

ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਪਣ ਦੇ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨੇ।" ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, "ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬਰਾਮਦੀਟਰ ਨੇ।"

ਮੁਸਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, 'ਹੋਣਗੇ। ਤੈਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਦੋਗਲੇਪਣ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਈਂ' ਪਰ ਅਲਫਾਜ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੇ।

ਤੈਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਈਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਜੁਗਰਾਫੀਏ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਿਐ। ਦੋਗਲਾਪਣ ਹੀ ਸਾਡਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਹਥਿਆਰ ਐ। ਤੈਨੂੰ ਨਈਂ ਪਤਾ ਕਿ ਟੁੱਟੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਿਖੇਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਤੈਨੂੰ ਨਈਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲਜਾਨੀਆਂ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਫਰਤ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਮਿਹਰਬਾਨਾ ਸਲੂਕ ਕਰਦੇ ਆਂ। ਤੈਨੂੰ ਨਈਂ ਪਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਆਮਦੀਦ ਕਰਾਂਗੇ। ਏਥੇ ਤੇਰੇ ਬਰਾਮਦੀਟਰ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਕਾਰ ਨੇ।

ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਸਾ ਹੀ ਵੱਧ ਮਾਸੂਮ ਸੀ। ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨਜ਼ਾਮਿ-ਹਲਾਕਤ ਦੀ ਪੈਮਾਇਸ਼ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਵਾਮ ਕਿਸੇ ਸਰਹੱਦ, ਵਫਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਘਾਰ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਫਸੀਆਤ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈਅ (ਜੇ ਸੀ ਤਾਂ) ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਖੇਡ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰ ਜੁਆਬੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਖਿਲਾਫ ਬੀੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਦੀ ਬਾਂ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਵੱਧ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਰੌਸ਼ਨ-ਰੂਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੁਆਰੀ ਸੀ, ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਜਾਨਲੇਵਾ ਤਫਤੀਸ਼ਕਾਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਸੀ, ਬੇਰਹਿਮ ਕਾਤਲ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਉਸ ਦੀ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਫਰੀਕਿਊਐਂਸੀ 'ਤੇ ਟਿਊਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਇਹ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਫਰੀਕਿਊਐਂਸੀ ਉਤੇ ਟਿਊਨ ਕਰਦਾ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਕਲੋਵਿਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ। ਲਵਲੀਨ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਕੌਰ 19 ਨਵੰਬਰ 1972 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 9 ਜੂਨ 1964 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਦਾ ਜਨਮ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋੜਾ ਆਪਣੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਇਆ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਲੇਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕਲੋਵਿਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਹੈ। ਲਵਲੀਨ ਕੌਰ ਘਰੇਲੂ ਜਨਾਨੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਲਵਲੀਨ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ
ਲਵਲੀਨ ਦਾ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ:

ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਫੌਜ ਵਿਚ ਮੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਛਾਉਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਜਵਾਹਰ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਂ। ਉਥੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਸਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ 1995 ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀ ਹਕੂਕ ਦੇ ਵਕੀਲ ਜਾਲਿਬ ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁਕਾਮੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ 'ਤੇ ਲਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਫਸਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੁੰਦਾਰ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਦਗਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।"

ਮੇਰੀ ਦੋਸਤ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਉਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਕੌਣ ਫਸਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਲਿਬ ਕਾਦਰੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਾਣੇ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਹ ਇਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮੁਸਲਿਮ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਸੇ ਥਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਲਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।"

ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਘੇਰਾ-ਤੇ-ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਾਵੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਮੇਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਾਲ ਫੜੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘੜੀਸਦੇ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਲਿਆਏ। ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਟੱਬਰ ਐ ਜਿਹਨੇ ਸਾਡੇ ਆਗੂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ।" ਪੁਲਿਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਫੱਟੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਬੱਪੜ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁੱਟਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਰਬੜ ਦਾ ਫੱਟਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਤਾਉਮਰ ਲਈ ਬੇਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।” ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਵਿੱਡ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦਾ ਘੋਟਣਾ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਫੇਰਿਆ। ਫਿਰ ਚਿਪਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਤੇ ਅੰਗੂਠਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿਪਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦਿਆਂਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਵਾਪਸ ਦੇਣਗੇ। ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਰੋ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੱਕ ਤੁਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਸੀ। ਇਕ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਚੱਤੇ-ਪਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੋਝਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਮੂ ਆ ਗਏ। ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਕੇ 2003 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਏ। ਪਨਾਹ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਨੂੰ ਇਮਦਾਦ ਦਰਕਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਿਆਟਲ ਆ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਨੇ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਲੋਵਿਸ ਆ ਗਏ। ਸਾਡੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਜਕ ਰਾਬਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਾਂਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੱਤੇ-ਪਹਿਰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਂ। ਉਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੌਫ਼ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2011 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ-ਜ਼ਬਾਨੀ ਘੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆ ਪਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ 911 ਉੱਤੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਭੱਜਣ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ, ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੂੰਹ-ਜ਼ਬਾਨੀ ਘੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਏਨੀ ਵੱਧ ਗਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਸਿਰਫ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਬੁਲਾ ਲਈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਵਾਕਿਆ ਉੱਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ

ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, “ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਘਰ ਬਦਲਣ ਜਿੰਨਾ ਸਰਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਏ। ਮੈਂ ਭੱਜਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।” ਉਹ ਬੰਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਵੀ। ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ। ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਪਰਦੇ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਬੀਰੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਲਾਬੰਦ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਿਉਟੀ ਪਾਰਲਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸਾਂ ਅਤੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੇਡਣਾਂ ਉੱਤੇ ਧਾਗਾ ਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਵੈਕਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ।

ਪੁੱਛਿਆ। ਇਕ ਸੁਆਲ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਤੁਰ ਸਾਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਤਾਉਮਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੁਆਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਦਾ ਟੇਢਾ ਤਰੀਕਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਖਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੱਧ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ?” “ਨਹੀਂ।” ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਬਜ਼-ਚਾਹ-ਰੰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। “ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ।”

ਉਹ ਕੁਝ ਪਲ ਅੱਗੇ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਤੋਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਨਾ ਬੋਲੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਇਕ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਪਾਸ ਦੇਖੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਕਲੋਵਿਸ ਦੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਤਰੀਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਹੱਥ ਸੀ?

“ਮੇਰੀ ਉੱਜ ਈ ਜਗਿਆਸਾ ਏ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। “ਇਹ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਓਹਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਓਹਨੂੰ ਮਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।”

“ਮੈਂ ਓਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਓਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਤਲ ਆਪ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਓਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਤਲ ਆਪ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।”

ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮਾਇਨਾ ਕੀ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਓਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇਖੀ, ਓਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਹਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਓਹਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੱਭਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹਿਸਾਬ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਬੱਚੇਰਿਆਂ ਦਾ ਐ। ਮੈਂ ਕਲੋਵਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਤੇ ਟਰੱਕ ਧੋਣ ਵਾਲੀ ਗਰਾਜ 'ਚ ਲੱਭ ਲਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਵਰਕਸ਼ਾਪ 'ਚ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਕਰਵਾਉਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

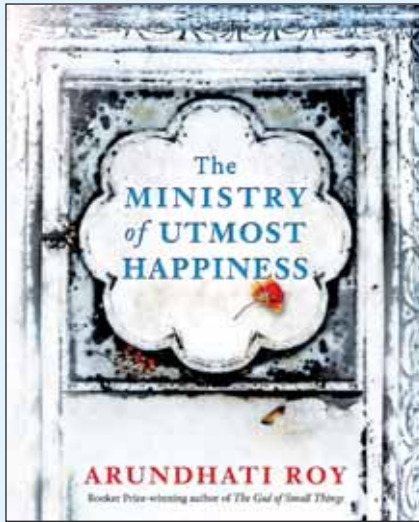
ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਜਾਲਿਬ ਕਾਦਰੀ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਕਾਰਨ ਜਾਣਦੇ ਆਂ, ਓਹ ਤਾਂ ਓਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਓਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਓਹ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਓਹ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਓਹ ਖੋਫ਼ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਓਸ 'ਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਓਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਓਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤੇ ਓਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਓਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ-ਧਰਿਆ ਭੁੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।”

ਮੂਸਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਗਲੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ।

“ਹੋਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਓਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲੋਵਿਸ ਦਾ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਚੱਕਰ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਬੁੱਝ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੋਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੀ, ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਸੀ, ਕੋਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸੀ, ਕੋਈ ਵਕੀਲ ਸੀ ... ਕੁਝ ਆਮ ਲੋਕ ਸਨ। ਓਹ ਲੋਕ ਓਸ ਦੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਓਹਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਓਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਸੁਪਰਮਾਰਕਿਟ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਓਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼। ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਓਹਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ। ਇਹਨੇ ਓਹਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਤਵਾਜ਼ਨ ਹਿਲਾਇਆ ਹੋਣਾ। ਆਖਰ ਏਸੇ ਨਾਲ ਓਹਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ। ਏਸ ਲਈ...ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਐ...ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਓਸ ਦਾ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।”

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੂਸਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੋਲੀਓ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਪਿਲਾ ਰਹੀ ਦਿਓਕੱਦ ਨਰਸ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਰਫ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਸ ਲਈ ਵੱਧ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚੁਟਕਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਇਕ ਦਿਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ, ਪਰ ਜੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੱਰਾ ਬੰਦੂਕਾਂ (ਪੋਲੇਟ ਗੰਨਾਂ) ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿਓ। ਥੋਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਨਾ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤੇ? ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਤਾਮੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਖੁਦਾ ਹਾਫਿਜ਼, ਗਾਰਸਨ ਭਾਈ।” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਫੁਪੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਖਬਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਗੱਡੀ ਉੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਥਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ

ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਵਕੀਲ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਮੇਰੇ ਖਾਵੰਦ ਉੱਤੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਖੋਫ਼ਦਾ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, “ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਕਦੋਂ ਲੈ ਸਕਾਂਗੇ?” ਮੈਂ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, “ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਆਂ ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਹੱਥ-ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਏ।”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਟੈਪੂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ। ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਤਿਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡੱਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਸਬਾਬ ਲੱਦ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਲੇ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਮੈਂ

ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ

(ਸਫਾ 27 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਾਲ ਕਮਰੇ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਲਾਏ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਮੂੰਜੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਬਤ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਜੰਗੋ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨੇੜਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਧਾ ਸਪਾਟ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, “ਕੀ ਗੋਲਮੇਜ਼ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚਾਲੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ?”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਾਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਮਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਯੂਰਪੀ

ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈਸੀਅਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਜ਼ਾਦ ਬਸਤੀ (ਡੂਮੀਨੀਅਨ ਸਟੇਟਸ) ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।”

ਮੇਰੀ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਜਨਾਬ ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਮੈਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਗੋਤਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ‘ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਕੂਲ ਵੀ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਟਲੀ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੜਾ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਫੇਰੀ ਲਈ ਵਧੀਆ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਬਲਿਲਾ ਅਤੇ (ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ) ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਟਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਾਧਨ-ਸੰਪਨ ਹੋਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਬਹੁਤੀਆਂ ਉਸਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।’

ਜਨਾਬ ਮੁਸੋਲਿਨੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਰਾਇ ਹੈ?

ਡਾ. ਮੂੰਜੇ: ਜਨਾਬ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਾਂ। ਹਰ ਉਚੇਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ

ਰਾਹ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਮੁੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਮੁੜ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 150 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਜਬਰ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਖਾਹਸ਼ਮੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸੇ

ਤਾਰੀਫ ਵਿਚ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ-ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੰਚਾਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ।’

ਜਨਾਬ ਮੁਸੋਲਿਨੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ!...ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ

ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ, ਨਾਸਿਕ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ (ਮੈਂ) ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੌਕਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਲਿਲਾ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ

ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ; ਪਰਉਹ ਬੋਲੇ, ‘ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਛੱਡ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ।’ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ

ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਰੀਆਂ।’

ਕਾਸੋਲਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂੰਜੇ-ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਰੇ ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਦਕਿ ਉਹ ਰੂਟੀਨ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ-ਮੂੰਜੇ ਵਲੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ 16 ਮਾਰਚ 1931 ਦੀ ਤਰੀਕ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ 18 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ, ਇਹ ਮੂੰਜੇ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਕਾਸੋਲਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮੂੰਜੇ ਦੀ ਮੁਸੋਲਿਨੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਭੇਤ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮੂੰਜੇ ਨੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਰਾਜ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਫਾਰ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ 1934 ਵਿਚ ਸੈਂਟਰਲ ਹਿੰਦੂ ਮਿਲਟਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ‘ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਯੋਧਿਆਂ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਫੂਕਣਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਫ਼ਤਰਫ਼ਾਇਆ ਹੇਠ ਭੌਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਚਲਦਾ)

ਬੜੀ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਜਿਹੀ ਧੁਨੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ, ਪਰ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਹ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਧ' ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, 'ਈਸਬਗੋਲ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲ'। ਇਥੇ ਬੋਲ ਦੀ ਥਾਂ ਫੋਲ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਉਦੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਰੂਰ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਰਣਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਢਕੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਬਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸ਼ਖਸ ਈਸਬਗੋਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪਾਠ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹੁ ਫੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਫਲ ਭੋਗ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੌਲਾ ਫੁੱਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਸੀ ਨਿਦਾਨ-ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ ਹਰ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਸੋ ਜੇ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤੋਲ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਧ' ਹੀ ਹੋਈ!

ਈਸਬਗੋਲ/ਇਸਬਗੋਲ ਇੱਕ ਝਾੜੀਨੁਮਾ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਬੂਟੇ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕਿਸ਼ਤੀਨੁਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਅਤੇ ਫੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਰਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਫੱਕ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਇਹ ਫੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੇਸਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਮਝੇ ਸੁਆਦਹੀਣ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਫੁੱਲੀ ਤੇ ਲੇਸਦਾਰ ਬਣੀ ਸ਼ੈਅ ਖਾਧੇ ਪੀਤੇ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਗੇ ਧੱਕਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਚਨਕਾਰੀ ਕਰਤਵ ਨਿਭਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੈਦਾਂ, ਹਕੀਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਦਾਸੀਰ, ਅਤਿਸਾਰ, ਪੇਚਿਸ਼, ਗੁਰਦਾ ਰੋਗ, ਮੁਟਾਪਾ, ਸੁਜਾਕ ਅਤੇ ਦਮੇ ਲਈ ਵੀ ਰਾਮਬਾਣ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਸਮੇਤ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਲੋਸਟਰੋਲ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨੂੰ ਬੇਕਾਬੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਈਸਬਗੋਲ ਠੰਡਾ ਵੀ, ਗਰਮ ਵੀ ਪਰ ਕਹਾਵਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਕਤੀ ਤਦ ਉਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕੋਈ ਜੱਕੇ ਤੱਕੇ ਵਿੱਚ

ਈਸਬਗੋਲ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲ

ਪਿਆ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਈਸਬਗੋਲ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਅਤੇ ਆਈਸਕਰੀਮ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਉਤਪਾਦ ਕਿਵੇਂ ਛੁਪਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ,

ਟੱਟੀ ਆਉਣਾ। ਈਸਬਗੋਲ Plantago ਜਾਤੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ 200 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਈਸਬਗੋਲ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਂ ਹੈ, Plantago Ovata. ਇਸ ਦਾ ਪੌਦਾ ਫੁੱਟ-ਡੇਢ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ

ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਿੰਦ-ਇਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੰਕੇਤ ਮਾਤਰ ਏਨਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਵਲੋਂ ਅਸਵਾਰ/ਸਵਾਰ (ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹਿਆ) ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ ਅਸਵਮੇਧ, ਅੱਸੂ, ਅਸੂ (ਅਸੂ ਹਸਤੀ ਰਥ ਅਸਵਾਰੀ)। -ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ) ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਦੇ ਸਜਾਤੀ ਹਨ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ Equestrian (ਘੋੜਿਆਂ ਸਬੰਧੀ) ਇਸ ਦਾ ਸਜਾਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਅਸਪ ਭਾਰੋਪੀ ਵੀ ਹੈ।

ਈਸਬਗੋਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਸ਼ ਗੋਲ ਦਾ ਅਰਥ 'ਕੰਨ' ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਕੰਨ ਲਈ ਗੋਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ 'ਗੇ' ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਗੈਨ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਗੋਲ ਗੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੈਂ ਬਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਫੈਲਨ ਦਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕੋਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਬੀ ਮੂਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰਬ ਵੀ 'ਕੰਨ' ਹੀ, ਪਰ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਨ ਲਈ ਇਜ਼ਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਗੋਲ ਨਹੀਂ। ਉੱਚ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਈਸਬਗੋਲ ਲਈ ਬਜ਼ਰਕੋਕੁਨਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਕਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਈਸਬਗੋਲ ਵਿਚਲਾ ਗੋਲ ਸ਼ਬਦ ਫਾਰਸੀ ਗੁਲ (ਫੁੱਲ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਟੇਢੇ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਅਜਿਹਾ ਬੂਟਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੀਜ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਹਨ, ਕਹਿ ਲਏ ਘੋੜੇ ਦੇ ਬੂਝੇ ਵਰਗੇ; ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲਾ-ਪਾ ਕੇ ਗੋਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕੰਨ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥਾਪਣ ਘੋੜੇ ਦਾ ਕੰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਸ ਪਗੂਲ' ਕਰਕੇ ਨਿਖੇੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪਗੂਲ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕੰਨ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਈਸਬਗੋਲ 'ਘੋੜੇ ਦਾ ਕੰਨ' ਇਸ

ਰੰਨ ਮਰਦ ਨੂੰ ਕਾਮ ਜੇ ਕਰੇ ਗਲਬਾ ਧਨੀਆਂ ਭਿਉਂ ਕੇ ਚਾ ਪਵਾਵਨੇ ਹਾਂ। ਨਾਮਰਦ ਨੂੰ ਚੀਚ ਵਹੁਟੀਆਂ ਦਾ ਤੇਲ ਕੱਢ ਕੇ ਨਿੱਤ ਮਲਾਵਨੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਦ ਫਰੰਗ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਸਕਪੂਰ ਤੇ ਲੋਂਗ ਦਿਵਾਵਨੇ ਹਾਂ। ਪਰਮੇਉ ਸੁਜਾਕ ਤੇ ਛਾਹ ਮੂਤੀ ਉਹਨੂੰ ਇੰਦਰੀ ਝਾੜ ਦਵਾਵਨੇ ਹਾਂ। ਅਤੀਸਾਰ ਬਨਾਹੀਆਂ, ਫੁਲਬਹਿਰੀ ਈਸਬਗੋਲ ਹੀ ਘੋਲ ਪਿਵਾਵਨੇ ਹਾਂ। ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜੀ ਉਠ ਬਹੇ ਨਾਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਹੱਥ ਈ ਮੂਲ ਨਾ ਲਾਵਨੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਵਰਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲਈਏ: ਬਾਦਫਰੰਗ=ਆਤਸੁਕ; ਪਰਮੇਉ=ਪਿਸ਼ਾਬ ਜਲ ਕੇ ਆਉਣਾ; ਇੰਦਰੀਝਾੜ=ਪਿਸ਼ਾਬ-ਲਿਆਉ ਦਵਾਈ; ਅਤੀਸਾਰ=ਟੱਟੀਆਂ; ਨਬਾਹੀਆਂ=ਦਰਦ ਨਾਲ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਉਪਚਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਹੀ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਈਸਬਗੋਲ ਨੂੰ ਉਤਮ ਅਤੇ ਰੋਗ-ਨਿਵਾਰਕ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਈਸਬਗੋਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਤਰ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਇਰਾਨ ਆਦਿ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਉਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਹੋਰ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕਈ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗੋਲੀ, ਸਾਡਾ ਸਰੋਕਾਰ ਈਸਬਗੋਲ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੈ। ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਦੋ ਫਾਰਸੀ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ, ਅਸਪ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ, ਗੋਲ। ਫਾਰਸੀ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਅਸਪਗੋਲ, ਇਸਪਗੋਲ ਜਿਹੇ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਅਸਪ

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਪੁੱਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਰਗੇ ਅਰਥਾਤ ਅੰਡਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ ਬੂਟਿਆਂ ਲਈ ਬਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਈਸਬਗੋਲ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਂ Plantago Ovata ਵਿਚਲੇ ਅੰਸ਼ Ovata ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਅੰਡਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਈਸਬਗੋਲ ਲਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਅਸ਼ਵਕਰਣ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਵੀ ਘੋੜੇ (ਅਸ਼ਵ) ਦਾ ਕੰਨ (ਕਰਣ) ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਈਸਬਗੋਲ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਨੁਵਾਦ ਹੀ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ। ਮੌਨੀਅਰ-ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਵਕਰਣ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਲ ਜਿਹਾ ਦਰਖਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਈਸਬਗੋਲ ਨਹੀਂ।

ਈਸਬਗੋਲ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਗਿਣ ਲਈਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਹਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਂ ਹਨ: ਅਸ਼ਵਗੋਲ, ਇਸ਼ਦਗੋਲ, ਅਸ਼ਵਕਰਣਬੀਜ, ਸ਼ੀਤਬੀਜ, ਸਨਿਗਧਜੀਰਕਾ; ਬੰਗਾਲੀ: ਐਸਫੋਪਗੋਲ, ਇਸਬਗੋਲ, ਇਸਬਗੋਲ; ਹਿੰਦੀ: ਸ਼ਫਗੋਲ, ਸਫਗੋਲ, ਈਸਰਗੋਲ; ਗੁਜਰਾਤੀ: ਇਸਫਗੋਲ, ਘੋੜਾਜੀਰੂ, ਉਥਮੂਜੀਰੂਨ; ਕੰਨੜ: ਇਸੋਫਗੋਲ, ਇੱਸਾਬਗੋਲੂ; ਤਮਿਲ: ਇਸਕੋਲਵਿਰਾਇ, ਇਸਕੋਲ; ਮਲਿਆਲਮ: ਕਰਕਤਸਰਿੰਗੀ, ਇਸਪਗਲ; ਕਸ਼ਮੀਰੀ: ਇਸਮੋਗੁਲ ਅਰਬੀ ਬਜ਼ਰੇ ਕਤੂਨਾ ਆਦਿ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: ਲਿਸਪਗੋਲ, ਬਰਤੰਗ, ਅਬਗੋਲ।

ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੁੰਦੀ, "ਧੀਏ ਦਾਲ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਬਣਾਈ, ਇੱਕ ਵੀ ਕੋਕੜੂ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦਾਲ ਬੇਸੁਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

ਬੇਬੇ ਆਖਦੀ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਚੁਣਦੀ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਕੋਕੜੂ ਪਛਾਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਰਾਂ ਕੀ! ਕਈ ਤਾਂ ਜਵਾਂ ਹੀ ਦਾਲ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।"

ਸੰਤੋਖ ਮਿਨਹਾਸ
ਫੋਨ: 559-283-6376

ਜਾਚਣ, ਜਿਉਣ ਦਾ ਚੱਜ ਸਿੱਖਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਬੇਬੇ ਦੇ ਦਾਲ 'ਚੋਂ ਕੋਕੜੂ ਚੁਗਣ ਦੀ ਗੱਲ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸਮਝ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਜਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਸੋਹਣਾ ਸੰਸਾਰ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸੁਹੱਪਣ ਹੈ, ਰੂਹ ਦਾ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਡੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਘਰ ਦੇ ਹਰ ਜੀਅ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਖੇਡਦੀ ਰਹੇ। ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚਾਵਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਹਾਣੀ ਬਣਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਵੇ। ਸਾਡੇ ਸੱਜਣ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਨਿੱਘ, ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪਲ ਪਲ ਚਾਵਾਂ ਮੱਤਾ ਬੀਤੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਝਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ

ਦਾਲ ਦੇ ਕੋਕੜੂ

ਸਾਡੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਹਿੰਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਤੁਪਕਾ ਨਾ ਰਲੇ, ਪਰ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਦਰਿਆ, ਇੱਕ ਸੇਧੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੋੜੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ। ਠੰਡੀਆਂ ਸੁਗੰਧ ਭਰੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਝੱਖੜ ਹਨੇਰੀਆਂ ਤੱਤੇ ਬੁੱਲਿਆਂ ਦਾ ਸੇਕ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਕੋਮਲ ਜਜ਼ਬਿਆਂ, ਉਮੀਦਾਂ, ਚਾਵਾਂ ਨੂੰ ਝੁਲਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਨਿਆਮਤ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਅਸੀਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੰਜ ਦਾ ਬੀ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ, ਚਾਵਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣੇ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਇਹ ਵਰੋਸਾਈ ਦਾੜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਸੀਬ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦਾੜ ਸਾਂਭਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਧਰਵਾਸੀ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਸਾਡੀ ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਕੜੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨਾ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੂਜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਛਾਏ ਮੋਹ ਜਾਲ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪਾਇਆ ਚੋਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਅਮਾਨਤ। ਕੀ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਨੇੜਤਾ, ਹਮਦਰਦੀ ਅਪਣਤ ਦੀ ਕੁਤਿਕੀ ਕਮੀ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਕੋਕੜੂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਚੁੰਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਏ ਦਾਣੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਨ ਲਾ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਦੋਸਤਾਂ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਦਾਲ ਦੇ ਕੋਕੜੂ ਜੋ ਮੂੰਗੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੇ ਹਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਆਣੀਆਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਝੱਟ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਚੁੰਗ ਕੇ ਝੱਟ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਦਾਲ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਸੁਆਦੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਕੜੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤੌਰ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਕੜੂਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਤ੍ਰੀਮਤ ਵਾਂਗ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਵਗਾਹ ਮਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੋਕੜੂ ਫਿਦਰਤ ਦੇ ਬੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚੰਗਾ ਵੇਖ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ

ਦਾ ਦੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕੋਕੜੂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੀਏ ਲੱਗਦੇ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬਣਨ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਨੇਹੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿਉਂਦੇ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੌਗਾਤਾਂ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਅੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਤੌਰ ਦਾ ਬੁਧ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਾਲ ਦੇ ਕੋਕੜੂਆਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਰੰਗ ਧੂੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਕਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੱਟੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਗਏ। ਬਸ, ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਦਰੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਹਣੀ, ਆਪਣੀ ਰਫਤਾਰ ਵਿੱਚ ਚਲਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਭਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਮਰ ਬੀੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਕੇ ਦੋਫਾੜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਤਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਮੁਲੰਮਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹੀ ਸੋਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਕਾਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹੀ ਹਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਕੜੂਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਖਰਾ ਸੋਨਾ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ

ਸਮਾਂ ਬੀੜਣ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਲੀਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਮੂੜ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਘਰ ਆਏ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਚਾਲ-ਚਾਲ, ਵੇਖਣੀ-ਪਾਖਣੀ ਤੱਕ ਕੇ ਆਖ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, "ਭਾਈ ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਦੀਹਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰੇ ਨਾ ਵਾੜਿਆ ਕਰੋ।"

ਉਦੋਂ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਚੁੱਭਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਚਣ-ਵਾਚਣ ਦਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਮੋਹ ਦੀ ਤੰਦ ਕੱਟਣਾ, ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਣ ਦਾ ਮੌਕਾ, ਭੀੜ ਨਾਲੋਂ ਇਕੱਲੇ ਤੁਰਨ ਵਿੱਚ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਆਪੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਵਫ਼ਿਆਈ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਭਰੇ ਭਰੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਸਮਝ ਲਵੋ ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਕੋਕੜੂਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ, ਤੁਹਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵਿਰਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾੜੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਚੰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਰੋਣਕ ਦਾ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸੁੱਚਮ ਹੈ। ਨਿੱਘੇ ਨਾਤਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਉਗਲੀ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰਨ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਵੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਵੀ। ਦਾਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਕੋਕੜੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੋਣਕ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥ -ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ
ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ

ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ (ਸ਼ਿਕਾਰੋ)
ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੱਤੀ) ਭੱਠਲ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ
ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ

ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ
ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ

Major Gurcharn Singh Jhaj
Jaidev Singh Bhattal & Sukhraj Singh Takher

Humble Sewadars of Baba Iqbal Singh Ji and
The Kalgidhar Society, Baru Sahib

ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ (ਓਕ ਕਰੀਕ)

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਅਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੱਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

10 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ) ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

12 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਮੰਗਲਵਾਰ) ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਬੀਬੀ ਵਿਸ਼ਵਾਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

15 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ) ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

17 ਨਵੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ) ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

ਉਪਰੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਜੇਗਾ

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

-ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸ-

ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ
ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ

Sikh Temple Of Wisconsin

7512 South Howell Ave. Oak Creek, WI 53154

Ph. 414-764-7454

Web Site: sikhtempleofwisconsin.com